

Az ipari parkok szerepe a regionális fejlődésben

JUHÁSZ MÓNICA ANETTA*

Az ipari parkok létesítése terén való lemaradás felszámolása gazdasági fejlődésünk kulcskérdése.

Bevezető

Az ipari parkok 1945-től fontos szerepet játszanak a különböző nemzetgazdaságok fejlődési stratégiájában, valamint a területi egyenlőtlenségek mérséklésében. Romániában a fogalom ma sem vesztett aktualitásából, mivel csak két éve kezdődött az „ipari park láz”, tekintettel arra, hogy addig csak ipari telephelyekről, illetve ipari zónákról beszélhettünk.

A tanulmány első részében bemutatjuk az ipari parkok fogalmkörének alakulását. A második rész az ipari parkok regionális fejlődésben betöltött szerepére koncentrál. A harmadik részben elemezzük az ipari parkok helyzetét Romániában, mint a regionális politika eszközét az átmeneti gazdaságban. A negyedik részben röviden összefoglaljuk a magyarországi ipari parkok helyzetét, összehasonlítva a romániai helyzettel, és megpróbáljuk felvázolni a hazai ipari parkok jövőképét. Az utolsó rész a végkövetkeztetéseket tartalmazza.

1. Az ipari parkok fogalmköre és jellemzői

1.1. Az ipari parkok fogalmkörének alakulása

Az egyik legegyszerűbb meghatározás szerint az ipari park a gazdasági tevékenység egyfajta térbeli koncentrációját jelent, fizikailag jól körülhatárolt felosztott és kiépített területet, az infrastruktúrának és szolgáltatásoknak több cég egyidejű használata céljából.

Az ipari parkok fogalma a XIX. század végén fogalmazódott meg, mint az iparosodás egyik igazgatási formája. Az első ipari parkok a XX. század elején jelentek meg az Amerikai Egyesült Államokban és Angliában, ezek az úgynevezett hagyományos értelemben vett ipari parkok, amelyeket főleg a mennyiségi fejlesztés jellemez.

A XX. század második felében, a második világháború befejeztével a gazdaság és a tudomány új fejlődési fázisba került. Georges Benko, a regionális tudomány nemzetközileg

elismert tudósa a technológiai parkot tartja az 1970-es évek végétől megjelenő új ipari terek alapvető kategóriájának¹. Akkor kezdődött világszerte az ipari parkok tömeges fejlődése. A modern értelemben tárgyalt ipari parkok, a minőségi elemekre koncentrálnak, az innovációs lehetőségek kihasználására épülnek.

Napjainkban az ipari parknak nagyon különböző alapfunkciói lehetnek. Ebből kifolyólag a „parkhoz” többféle jelző kapcsolódik, példaként említhetjük a következőket: technológiai, tudományos, innovációs, kereskedelmi, így utalva az ott folyó tevékenység jellegére.

Az UNEP Nemzetközi Kutatás Fejlesztés Tanácsa által készített felmérés szerint 1996-ban 90 országban több mint 12 000 ipari park működött. Napjainkban bizonyos becslések szerint ez a szám meghaladja a 20 000-et².

1.2. Az ipari parkok jellemzői

Nikodémus Antal szerint³ az ipari parkok differenciálásában fontos szerepet játszik a szolgáltatások minősége, ez határozza meg az ipari parkok fejlettségi szintjét. A kezdeti fejlődési stádiumban lévő ipari parkokra jellemző az alap- infrastruktúra megteremtése (víz-, csatorna-, villamos-, energia-, ezen belül ipari áram-, gáz, burkolt út-, vezetékes telefonhálózat és a közvilágítás), majd ezt követi a cégek betelepítése.

Az érett ipari parkoknál a kiegészítő infrastruktúra (Internet, ISDN, ADSL stb.) és a minőségi szolgáltatások, mint például az adminisztratív szolgáltatások (egyablakos ügyintézés, könyvvitel, marketing, vámügyintézés, bankkirendeltség, ügyvitel, üzemeltetés, cégek jogi képviselője, őrző-védő szolgálat stb.), innovációs szolgáltatások (tanácsadási szolgáltatások, pályázatfigyelés stb.) a jellemzők. Nem elhanyagolhatók az ott dolgozóknak kínált szolgáltatások (szórakozási és sportlehetőségek, vendéglátás, bevásárlóközpontok stb.), amelyek fontos szerepet játszanak a munkaerő odacsalogatásában.

Az ipari parkok számos előnyt nyújtanak az ott tevékenkedő cégek számára. Elsősorban a működéshez szükséges alpinfrastruktúrát biztosítják. Ezen felül az ott tevékenykedő cégeknek nincs szükségük külön működési engedélyekre különböző intézményektől, mint például a tűzoltóságtól,

*A szerző a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Közgazdasági Karán működő marketing szakának Ph.D-hallgatója.

¹Lengyel Imre, Kosztópulosz Andreász, Imreh Szabolcs: Az ipari park fogalmköre és kategóriái. In: Buzás N., Lengyel I. (szerk.): Ipari Parkok fejlődési lehetőségei: regionális gazdaságfejlesztés, innovációs folyamatok és klaszterek, SZTE GTK, JATEPPres, Szeged, 2002, 55–76.

² www.uneptie.org

³Nikodémus Antal: Az ipari parkok szerepe a kormány befektetés-politikájában. In: Buzás N., Lengyel I. (szerk.): Ipari Parkok fejlődési lehetőségei: regionális gazdaságfejlesztés, innovációs folyamatok és klaszterek SZTE GTK, JATEPPres, Szeged, 2002, 7–23.

munkavédelemtől, környezetvédelemtől stb., mivel az Ipari Park menedzsmentje ezeket az engedélyeket az ipari területre egységesen biztosítja. Ily módon a cégek csak a saját tevékenységi körükre koncentrálnak, növelve ezzel hatékonyságukat. A betelepült cégek versenyképességét a park nyújtotta innováció, illetve technológiai transzferlehetőségek is elősegítik.

2. Az ipari parkok szerepe a regionális fejlődésben⁴

Az ipari parkok már 1945-től fontos szerepet játszottak a fejlett országok gazdasági fejlődésstratégiájában. Az ipari park egyaránt eszköze a befektetések ösztönzésének, a munkahelyteremtésnek, a technológiaszint emelésének, valamint a területi egyenlőtlenségek mérséklésének.

A regionális fejlesztési politika az országos elvárások mellett differenciált fejlesztési politikát kíván, a kedvező adottságú térségek aktivizálását, az azokban rejlő fejlesztési és megújítási potenciálok fokozását s érvényre juttatását.

Hosszú távú sikert csak akkor érhetnek el az ipari parkok, ha a betelepült cégeknek sikerül integrálódniuk a térségek gazdaságába, azaz fejlődésük összhangban áll a térség terület- és településfejlesztési koncepciójával. Amennyiben ez nem valósul meg, akkor csak költségelőnyök, illetve különböző kedvezmények kihasználása miatt történik meg a betelepülés, amely sok esetben rövid távú lesz, és ezáltal rontják a park versenyelőnyét, és megakadályozzák az ipari park területfejlesztéshez kötődő hatásainak érvényre juttatását.

Az ipari parkok, a térség humán és anyagi erőforrására, illetve tevékenységüket a szolgáltatásaira és kereskedelmére alapozva, összefüggő kapcsolatot alakítanak ki a környező közösséggel. Az ipari parkok területfejlesztési hatásait a kialakult kapcsolatok által fejtik ki: az önkormányzatok, illetve más intézmények által a lakosság részt vesz az ipari park tervének jóváhagyásában, valamint beleegyezését adja a környezetre gyakorolt hatására; a helyi, illetve környékbeli települések biztosítják a parkba települt cégek számára szükséges munkaerőt; az oktatási intézmények a munkaerő továbbképzésében szerepet vállalnak különböző tréningek megszervezésében; a távolról jött munkaerő növeli a lakások iránti keresletet, ezáltal befolyásolja az ingatlanpiacot is; a helyi cégek beszállítói lehetnek a park bérlőinek. A felsoroltakkal még nem ér véget a park és a helyi közösség potenciális kapcsolatrendszer.

A területi agglomeráció hatásaként szinergikus folyamatok⁵, illetve klaszterek⁶ és kis- és középvállalatok regionális hálózatai alakulnak ki. A felsorolt fogalmak a nemzetközi irányzatoknál is meghatározóak, versenyelőnyt biztosítva a helyi cégek számára, és ezáltal növelik a régió versenyképességét is.

A fentiekből kimutatható, hogy az ipari park egy területfejlesztési tevékenységsorozat elindítója lehet. A park létesítése gazdaságszervezési akció, amelyhez helyi együttműködések is szükségesek, befektetés-szervezés, településrészfejlesztés, szolgáltatások aktivizálódása és logisztikai feladatok megoldása céljából. Az ipari parkokat nem lehet önmagukban szemlélni, fejlesztésüknél figyelembe kell venni a befogadó településsel kialakuló összefüggéseket is.

Az ipari parkok, mint a regionális politika egyik leghatékonyabb eszközei, egy tudatos hosszú távú területfejlesztési stratégia elemei, ennek megfelelően folyamatos elemzéseket kell készíteni az ipari parkok területfejlesztési hatásairól. Az értékelést régiószinten kell vizsgálni időbeni összehasonlításokkal. A felmérés szempontjai közül megemlítjük: a befektetések volumenét, valamint ezen belül a külföldi tőke arányát, a foglalkoztatottak és a vállalkozások számát, az üzleti forgalmat, a gazdasági bázis exportját, a gazdasági struktúrát, a lakosság jövedelmi helyzetét stb.

Végezetül, de nem utolsósorban kihangsúlyozzuk az ipari parkok szerepét a környezetvédelemben, a környezetgazdálkodás ipari és szolgáltatói tevékenységeinek ösztönzésével.

3. Az ipari parkok a román gazdaság szerkezeti váltásában

3.1. Az ipari parkok szerepe a kormány fejlesztési politikájában

Romániában a kormány, a gazdaságilag fejlett országok példájára és tapasztalatára alapozva, felismerte az ipari parkok fontosságát a gazdasági szerkezetváltásban és élénkítésében. Az ipari parkok létesítése Romániában felülről jövő kezdeményezés, egy tudatos gazdaságfejlesztési stratégia része.

Az első lépés az ipari parkok fejlesztésében a 2001-től életbe lépő kormányzati szabályozás, az „Ipari Park” című⁷ pályázati rendszer meghirdetésével történt⁸. Románia területén a Fejlődési és Előrejelzési Minisztérium felelős az ipari parkok telepítéséért és fejlesztéséért.

A kormányrendeletnek megfelelően az ipari park fizikailag körülhatárolt terület, ahol gazdasági, kutatói és techno-

⁴ Rechnitzer János: Az ipari park, mint a regionális politika eszköze. In: Buzás N., Lengyel I. (szerk.): Ipari Parkok fejlődési lehetőségei: regionális gazdaságfejlesztés, innovációs folyamatok és klaszterek SZTE GTK, JATEPPres, Szeged, 2002, 77–92.

⁵ A szinergikus hatások alatt kölcsönösen előnyös kapcsolatok kialakítását értjük (a parkon belüli cégek között, illetve a parkba települt és a parkon kívüli cégekkel), amelyek összhatása nagyobb, mint a kapcsolatok összeadott hatása.

⁶ A klaszter alatt általános értelemben egy adott iparághoz/üzletághoz tartozó cégek és üzleti partnereik, a kapcsolódó intézmények „térbeli sűrűsödését” értjük.

⁷ A 2001. augusztus 30/65. számú kormányrendelet, megjelent a Hivatalos Közlönyben, az első rész a 2001. szeptember 1/536. számban.

⁸ 2000-ben ennek a kormányrendeletnek voltak előzményei.

lógiai fejlesztésre vonatkozó tevékenységek zajlanak. Az ipari parkot az „Ipari Park” címet elnyert vállalkozás menedzseli. Az ipari park megalakulása és működése a központi és lokális közigazgatási szervek, vállalkozók, felsőoktatási intézmények, kutatási intézmények vagy más partnerek együttműködésére alapozódik.

Az ipari parkhoz szükséges területek minimálisan 10 hektár nagyságúak, egy országos vagy európai úthoz csatlakozó területek. A terület használati vagy tulajdonlási joga legalább 30 évig a pályázó cég tulajdonában marad.

A fent említett jogszabály számos kedvezménnyel csalogatja a befektetőket, annak ellenére, hogy az európai uniós tendenciák az államtól kapott segítség csökkentésére fektetik a hangsúlyt, így próbálva kiküszöbölni a nem lojális konkurenciát a már létező cégekkel szemben. A kedvezmények közül megemlítjük a következőket: mezőgazdasági művelés alól kivont földek illetékének fizetés alóli felmentése „Ipari Park” címmel rendelkező szervezetek számára; az alapinfrastruktúrába befektetett tőke értékének 20%-a leírható az adóalapból; a fenti befektetésekre vonatkozó ÁFA-kötelezettség elhalasztása az ipari park építésének időtartamára.

A kormányhatározat szerint a már létező ipari területek is ugyanolyan kedvezményre jogosultak, mint az újonnan létesült zöldmezős (green field) ipari parkok. Ezt kihasználva, a kormány privatizációs eszközként alkalmazza a nagy veszteséget termelő ipari területek ipari parkokra történő átalakítását.

A második lépés a kormányfejlesztési politikában az Ipari Parkok Kormányzati Program⁹ életbeléptetése 2002-től. A program célja a befektetések ösztönzése az ipari és soft-parkokhoz szükséges infrastruktúra kialakításához, illetve a meglévők felújításához (elektromos energia, közvilágítás, gáz, ipari és ivóvízellátás, telekommunikációs csatornahálózatok kialakítása és összekötőutak építése). Az Ipari Parkok Kormányzati Programja a 2002 és 2005 közötti periódusra vonatkozik. A költségvetése több mint 583 milliárd lej, amely vissza nem térítendő támogatásként pályázható. A pályázat lebonyolításában fontos szerepet játszanak a regionális fejlesztési hivatalok. A pályázat leadási határideje 2003. május 1-jén járt le.

Az ipari parkok 30%-os társfinanszírozásban részesülhetnek a megpályázott költségvetésből, amely nem lehet több, mint 20 milliárd lej projektenként, míg a soft-parkok 50%-os társfinanszírozást nyerhetnek, amely viszont nem lehet több projektenként, mint 10 milliárd lej. Egy projekt megvalósítási időtartama maximum 24 hónap.

A program meghirdetésétől 2003 augusztusáig 11 Ipari Park cím volt engedélyezve a 126 tervezetből (1. számú melléklet). Többségük a helyi vagy a megyei tanács tulajdonában van. A 11 ipari parkból a már meglévő 9 kezdeti fejlődési stádiumban van, 410 millió eurós infrastruktúrába való befektetést igényel, és körülbelül 24 000 új munkahelyet fog biztosítani.¹⁰ A meglévő ipari parkok Erdélyben, illetve Bukarest környékén helyezkednek el.

A román költségvetésen kívül, az ipari parkok fejlesztésére a Phare program is nyújt támogatást. Romániában a 2000-es Phare programból 2001 augusztusáig 13 ipari park nyert pályázatot a 43 ipari területre készített pályázatból. A tervezett ipari parkokból csak 10% részesül Phare finanszírozásból. A dél-nyugati régiót kivéve mindegyik régióban vannak ipari park projektek, melyeket Phare programokból fognak finanszírozni.

Az elkövetkező két évben rohamos fejlődésre számíthatunk az ipari parkok területén.

3.2. Az ipari parkok regionális felosztása Romániában

A megyei szinten készült javaslatok alapján Romániában 126 ipari parkot terveznek. Ezek megyei és regionális felosztása az 1-es számú mellékletben található.

Területi megoszlás szerint a legtöbb ipari parkot (20,6%) a nyugati régióba tervezik, amely majdnem kétszerese az ipari parkok átlagos elosztásának (12,5%). Említésre méltó a másik két magyarlakta régió is, az észak-nyugati és a központi régió. Itt is az ipari parkok száma nagyobb az országos átlagnál. Ez a helyzet a déli, Bukarest körüli régióban is, a jelenség a főváros kereskedelmi vonzási erejének tudható be.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a magyarlakta régiókban az országos átlagnál több ipari parkot terveztek. A külföldi befektetők kedvezőbbnek ítélik a nyugati, észak-nyugati és központi régiókat, mivel fejlettebb az infrastruktúra, mert a nyugati országhatárhoz közelebb vannak, ahonnan a befektetők nagy része származik.

A parkok többsége, 82,5% sajnos még csak projekt szintjén létezik. Említésre méltó, hogy két megye teljesen kimaradt az ipari parkok területfejlesztéséből, mégpedig az észak-nyugati régióból Beszterce, a dél-keleti régióból Buzău megye.

A hazai ipari parkrendszer elemzésében nem feledkezhetünk meg arról a tényről sem, hogy a tervgazdaság alatt Románia egy „erőszakkal iparosított” folyamaton ment keresztül. A jelenlegi piacgazdaságban a korábban működő ipari területek mára már csak nagy veszteségeket termelnek. Ezek közül az életképebbeket kormányrendelet alapján ipari

⁹ www.mdp.ro

¹⁰ Ziarul Financiar 2003. március 19.

parkokká szervezik át. Ugyanerre a sorsra jutnak a korábbi katonai területek, illetve fegyvergyárak. A zöldmezős ipari parkok a külföldi befektetők számára a modern infrastruktúra kiépítési lehetősége miatt jelen vannak, és sokkal vonzóbbnak bizonyulnak. A továbbiakban bemutatjuk regionális szinten a már működő, illetve tevékenységük kezdeti fázisában található ipari parkokat, figyelembe véve a régió nyújtotta komparatív versenyképességi előnyöket.

Az észak-nyugati régió Szatmár, Bihar, Kolozs, Szilágy, Máramaros és Beszterce megyéket öleli fel. Az ide tervezett 18 ipari parkból jelen pillanatig csak a Kolozsvár, illetve Zsibó városokban létesült vállalkozások nyerték el az Ipari Park létesítésére a jogcímet. A fent említett ipari parkok Phare program keretében finanszírozott projektek, ugyanúgy, mint a leendő Bors és Szatmárnémeti városbeliek. Amint a melléklet mutatja, az észak-nyugati régióban tervezett parkoknak 33%-a Kolozs megyébe koncentrálódik.

A kolozsvári ipari park, pontosabban technológiai park a magas technológiai szektorokat célozza meg, mint például a software-fejlesztést, számítógépes hálózatokat, hardware-gyártást, elektronikát stb. A jelek szerint azonban az autóipari alkatrészek gyártása is bekerül a park tevékenységébe, mivel már két hasonló területen tevékenykedő külföldi vállalkozás jelezte a beköltözés szándékát. Ugyanis Kolozsvár a harmadik egyetemi központ Románia szintjén Bukarest és Iași után, mivel itt található a rangos Babeş-Bolyai Tudományegyetem és a Műegyetem, amelyek biztosítják a szakképzett fiatalokat, de ugyanakkor a nyugati viszonylatban olcsó munkaerő is kedvező körülményt jelent a befektetők számára. Az ipari park vonzási körébe tartozik a megépítendő, Kolozsváron áthaladó európai autópálya (Várad – Kolozsvár – Marosvásárhely – Brassó – Bukarest). A park elkészítését 2003 végére tervezik, az érdeklődő cégek jelentős nyomást gyakorolnak a folyamat sürgetésére.

Zsibó Szilágy megyében helyezkedik el, jellegzetesen ipari város, ahol a rendszerváltás után a város aktív lakosságának 70%-a, a képzettség és a munkatapasztalat ellenére, munka nélkül maradt. A térség hátrányos övezetté nyilvánítása okán a befektetők számos fiskális kedvezményben részesülnek. Infrastruktúra szempontjából a város Erdély egyik fontos vasúti csomópontja, négy nagyváros közelsége (Szatmárnémeti, Nagyvárad, Kolozsvár, Nagybánya) előnyös helyzettel bíró logisztikai központtá emeli. A jelenlegi jelentkezők élelmiszer, papír-cellulóz és könnyűiparban, valamint tímárműhelyben érdekeltek. Ennek az ipari parknak a befejezését 2004 végére tervezik.

Szatmárnémeti a nyugati határ mentén helyezkedik el, így az ott létesülő ipari park két áruforgalmi határátlépőhöz is közel

van: Pete – Magyarország – Európai Unió (14 km) és Halmi – Ukrajna – Lengyelország (46 km). Az ipari park a repülőtértől 5 km-re van. Az ipari park által megcélzott tevékenységi területek a következők: autó-, bútór- és könnyűipar, IT, telekommunikáció, elektronika. A parkot várhatóan 2004 végén nyitják.

A központi régióhoz tartoznak Maros, Fehér, Szeben, Brassó, Kovászna és Hargita megyék. Az ide tervezett 19 ipari parkból már 6 egység Ipari Park címmel rendelkezik. Az összes közül csak a Maros megyei Nyárádtő községbeli ipari park nyert Phare keresztüli finanszírozást. Brassó megye köztudottan ipari vidék, így a régióba tervezett ipari parkoknak 30%-a ott koncentrálódik.

A kormány külön figyelmet fordít Brassó megye gazdasági fejlődésére. Elkezdődnek a munkálatok az európai autópálya építéséhez Predeal és Codlea helységek között, és ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetnek a turizmus népszerűsítésére is. Brassóban fiatal végzősök kezdeményezésére indított kereskedelmi cégek, valamint kiváló menedzsmentközpont létrehozása céljából egy technológiai parkot szeretnének létrehozni az új technológiák terjesztése, a technológiatranszfer által. Ennek létrehozását elősegíti egy pár helyi egyetem jelenléte is. A leendő ipari park egy gazdasági csomópont lenne Moldva, Ukrajna, Oroszország és más távolkeleti régiók felé. A múlt rendszerből örökölt nagy veszteséget termelő ipari vállalatokat, mint például a Metromot, a Carfilt és a Románt valószínűleg ipari parkokká alakítják át.

Szeben megyében, amely jellegzetesen szász vidék, két ipari park címet is engedélyeztek, Sellaemberk (Şelimbăr) és Kiscsűr (Şura Mică) helységekben. A parkok az autó, gumi, fafeldolgozás, papír- és vegyi iparra koncentrálódnak. A térség főleg német és francia befektetőket vonz.

A marosvásárhelyi ipari park egyelőre az egyetlen ipari park az ország központjában. A tervek szerint a gazdasági tevékenységek 50%-a termelő, 40%-a kereskedelmi és 10%-a kutató jellegű lesz.

Hargita megyében 4 ipari parkot terveznek, mégpedig Székelyudvarhely és Gyergyószentmiklós környékére, míg Kovászna megyében csak 2 ipari parkot hoznak létre, Sepsiszentgyörgyön és Baróton. Az utóbbi hátrányos övezetnek van nyilvánítása, s így a befektetők számos előnyhöz juthatnak.

A nyugati régió Arad, Temes, Hunyad és Caransebeş megyékből áll. Habár a szóban forgó régióba tervezték a legtöbb ipari parkot (26-ot), jelenleg csak egy nyerte el az ipari park címet és a továbbiakban másik három ipari park kap Phare finanszírozást, mégpedig az aradi, a temesvári és a karansebesi. A tervek szerint ebben a régióban Hunyad megyébe koncentrálódik a legtöbb ipari park (30%). A Vajdahunyadon létrehozandó ipari park elsősorban a nehéziparra koncent-

rálódik, mivel anyagi erőforrást és szakképesített munkaerőt bőven kínál a hanyatló Siderurgica vaskohászati vállalat.

Az aradi ipari parkban német és angol érdekeltségek vannak, a befektetések az autóipar felé irányulnak.

A dél-nyugati régióban két ipari parknak a létrehozásához kezdték el a munkálatokat, Slatina és Corabia helységeken, az utóbbi Phare finanszírozásba részesült. A befektetők a könnyűiparba, IT és az építkezés területén érdekeltek. A többi ipari park még csak terv formájában létezik.

A déli régió jellegzetessége, hogy itt létesültek az első ipari parkok. A tervezett 19 ipari parkból 5 nyerte el az ipari park címet, az egyiket Phare pályázatból finanszírozták, ket- tő még csak kezdeti fejlődési stádiumban van.

Bukarestbe 3 ipari parkot terveznek, ezek közül kiemel- kedik a Románia szinten jelenleg egyetlen magántulajdon- ban lévő és már működő ipari park, a Metav üzleti park (bu- siness park). A szolgáltatások és infrastruktúra szempont- jából ez a legfejlettebb. A már működő ipari parkban 100–120 vállalkozó végzi tevékenységét a gazdaság külön- böző területén. A park végleges befejezését 2007-re tervezik.

A dél-keleti régióban létesülő ipari parkok jellegzetessége a szabad kereskedelmi zónába való tartozás (Constanța és Brăila megyére vonatkozik), ami számos kedvezménnyel vonzza a befektetőket: vámmentesség, luxusadó, ÁFA, illet- ve társasági jövedelemadó alóli felmentése.

Az észak-keleti régióban még egy vállalkozás sem nyerte el az ipari park címet a 13 tervezetből. 3 ipari park nyert Phare pályázatot, ezek közül a Iași-i ipari park Románia szinten egyedülálló hármas funkciójával: ipari, technológi- ai és tudományos funkcióval. 2003 végére tervezik a park beindítását, és szakértők szerint hamarosan versenybe száll- hat az Európai Unióban lévő parkokkal is.

4. Magyarországi ipari parkok helyzete – összehason- lító tanulmány a hazai ipari parkokkal¹¹

Figyelembe véve Románia és Magyarország földrajzi és gaz- dasági helyzetét, valamint Erdély és Magyarország közös tör- ténelmét, célszerűnek tartjuk összehasonlítani az ipari par- kok fejlődési fázisait a két országban.

Magyarországon az ipari parkok több mint egy évtizedes múltira tekinthetnek vissza. A mozgalom a 90-es évek elején kezdődött helyi kezdeményezésre, a vállalkozások és a he- lyi önkormányzatok összefogásával, ellentétben Romániá- val, ahol ebben a tárgyban kormányzati kezdeményezésnek vagyunk a tanúi.

A 90-es évek közepén a kormányzati szervek is felismer-

ték az ipari parkok jelentőségét a gazdaságfejlődésben, és aktív szerepet vállaltak a folyamatban, főleg az 1997-től élet- belépő kétlépcsős pályázati rendszer kidolgozásával. Az első lépcső az „Ipari Park” című pályázat általi elnyerését tartal- mazza, ami valójában egy minősítési eljárást jelent. A má- sodik fázisban a cím viselői pályázhatnak az ipari parkok kü- lönféle beruházásait segítő támogatásokra (főleg infrastruk- túrafejlesztésre). 2001-ben pedig elkészült az ipari parkok fejlesztésének tízéves programja is.

A két országban nagyon hasonló állami részvételt figyelhe- tünk meg az ipari parkok fejlesztését illetően, de ugyanak- kor a továbbiakban lényeges különbségeket is észlelhetünk. Elsősorban felhívjuk a figyelmet arra, hogy miközben Ma- gyarországon az „Ipari Park” cím minősítési eljárást jelent, ami feltételezi a park fizikai létezését, Romániában a terv- ben lévő ipari parkok is elnyerhetik az „Ipari Park” címet. Másodsorban számottevő különbséget találunk a megpályáz- ható összegre vonatkozóan is. Míg Magyarországon az átlag támogatás 20% volt, a beruházott összegnek Romániában ez 30%-át, illetve a szoftverparkok esetén 50%-át is elérheti.

2002-ben Magyarországon 155 ipari centrum rendelkezik „Ipari Park” címmel, amelyek viszonylag egyenletesen osz- lanak meg az ország területén, s így a települések 30 km su- garú körzetében legalább egy ipari park található. Ha figyel- men kívül hagyjuk a két ország területi különbségét (ami számottevő), akkor is Magyarországon több ipari park van, mint amennyit Romániába terveznek. Felmerül a kérdés Magyarország esetén, hogy milyen módon lehet minden ipa- ri parkot hatékonyan kihasználni, miközben egyazon térség erőforrásaiért több ipari park is versenyez.

Magyarországon a vállalkozói és önkormányzati tőke együttesen jelenik meg az ipari parkok 52–55%-ában, míg 40%-ot meghaladó mértékű a magántőke által alapított par- kok aránya. Romániában csupán egy magántulajdonban lé- vő ipari park létezik, és még csak egy van tervezve.

Magyarországon az első fázisban, az 1997-ben létesült par- kokba többnyire multinacionális vállalatok kirendeltségei te- lepültek be. Nagy hatékonyság, gyors növekedés, erős export- orientáltság jellemezte őket. Ezek a parkok ma már érett ipari parkoknak tekinthetők. Az 1998-tól létesült ipari par- kok önkormányzati kezdeményezésre, térségi gazdaságfej- lesztési programként indultak el, kis- és középvállalkozások játszottak meghatározó szerepet a betelepítésnél. Ezek az ipari parkok még csak kezdeti fejlődési stádiumban vannak.

Hazánkhoz hasonlóan Magyarországon is a nyugati területeket igényelték a külföldi befektetők, különösen a jó közúti elérhető-

¹¹ L. Nikodémus

ség miatt. Az első ipari parkok Magyarország nyugati régióiban létesültek, a multinacionális vállalatok betelepülése céljából, míg a Dunától keletre eső térségekben nagyobb részben a hazai piacra termelő, alacsonyabb ter- melékenységgel kis- és középvállalkozások adták az ipari parkok vállalkozói bázisát. 2001-re az ipari parkok már jelentős gazdasági tényezőjévé váltak Magyarország ipari termelésének: az itt működő vállalkozásokban dolgozik az ipari foglalkoztatottak 14%-a, ezekben állítják elő az ipari árbevétel 26%-át és az ipari export árbevétel 38%-át.

Magyarországon 3–4 év alatt történt meg az ipari parkok tömeges megjelenése, amelyet egy nagyon gyors folyamatnak tekinthetünk. Romániának is hasonló periódust saccoltak az ipari parkok elterjedésére. A két vizsgált országnál nem tapasztaltunk lényeges különbséget az „ipari parkosítási” folyamatban. Mivel Magyarország egy ipari park generációval előtünk jár, a romániai ipari parkok jövője a már létező tapasztalat átvételével úgy mond „előrevetített”, és ennek előnyének kihasználását mindenkinek a figyelmébe ajánljuk.

Végkövetkeztetések

Az ipari park a XX. század gazdasági tevékenységének új szervezési formája, amely a modern infrastruktúra és szol-

gáltatások biztosításával növeli a betelepült cégek hatékonyságát. Ugyanakkor az ipari park segítségével, az innováció és a technológiai transzfer által lerövidül a kutatás eredményeinek gazdasági alkalmazása.

Az ipari park a regionális fejlesztési politika egyik kiemelkedő eszköze, szoros kapcsolatot alakítva ki a helyi intézményekkel, vállalkozókkal, önkormányzatokkal. Az ipari parkok beilleszkednek a helyi környezetbe, és a fejlődés húzóerejének bizonyulnak.

Az ipari park jelentőségét a román kormány is felismerte, és egy kétlépcsős támogatási rendszer kidolgozásával és egyéb kedvezményekkel ösztönzi a befektetőket. Említésre méltó, hogy a kormány nem bízta a véletlenre a parkok létesüléseit, a helyi önkormányzatok együttműködésével elkészült Románia jelenlegi, illetve a tervezett ipari parkok térképe. Az elkövetkező két évben rohamos fejlődés várható az ipari parkok terén.

Románia, Magyarország ipari parkjainak fejlesztési politikája, illetve tapasztalata összehasonlításában számos hasonlóságot fedezhetünk fel. Ezt figyelembe véve, az ipari parkok továbbfejlesztését illetően javasoljuk a magyar tapasztalatok felhasználását is.

FORRÁSMUNKÁK

Buzás N., Lengyel I.: Ipari parkok fejlődési lehetőségei: regionális gazdaságfejlesztés, innovációs folyamatok és klaszterek, SZTE GTK, JATEPress, Szeged, 2002.

Ernest A. Lowe: Eco-industrial Park Handbook for Asian Developing Countries, Report to Asian Development Bank, 2001.

Philip Saphira: Kanagawa Science Park, Program Report for the Asian Technology Information Program, Tokyo, 1995.

Yuehuan Zangh: Critical factors for science park management: The North American and European Experience, Hawaii International Conference on Business, 2003.

Venture Capital in CEE May 2001 a survey conducted at the department of Strategic Management, Management Control and Consulting (Univ. Prof. Dr. Gerhard Speckbacher) at the University of Economics and Business Administration, Vienna, Austria, www2.wu-wien.ac.at/

Wietze Van der AA și Tom Elfring: Realizing Innovation in Service Firms, ERIM Report Series Research in Management 2001.

KORMÁNYHATÁROZATOK

Norme metodologice specifice privind constituirea, funcționarea, evaluarea și acreditarea entităților din infrastructura de inovare și transfer tehnologic, precum și modalitatea de susținere a acestora, Hivatalos Közlöny 260. szám, 2003. április 15.

The Romanian „Industrial Park Programme, Ministry of Development and Prognosis, www.mdp.ro.

ÚJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK

Adevărul Economic, 2002. aug. 28–szept. 3/33. sz.

Adevărul Economic, 2003. április 23–29/16. sz.

National Science Council Review 1999, Developing Science-Based Industrial Parks

Ziarul Financiar 2003. július 2.

Ziarul Financiar, 2003. április 30.

Ziarul Financiar, 2003. március 19.

Ziarul Financiar, 2003. február 21.

Ziarul Financiar, 2002. december 6.

Ziarul Financiar, 2001. május 3.

Ziarul Financiar, 2000. június 28.

World Bank 1998. július, Pollution Prevention and Abatement Handbook: Industrial Estates

WEBOLDALAK

<http://e-cat.ro/radu.html>

<http://www.uneptie.org>

<http://www.parcimoreni.ro/localizare>

<http://www.satu-mare.net/firmelemn.php>

http://www.andr.ro/romana/dezvoltare/str_nationale/mdp/parc_ind/

<http://www.tetarom.com/>

<http://www.primariahd.ro/romana/>

http://www.ccir.ro/ccir/press/rom/mesager/2001/me_30.doc

<http://www.psd.ro/presa/comunicate/200209/com-020923-parc-ind-cluj.htm>

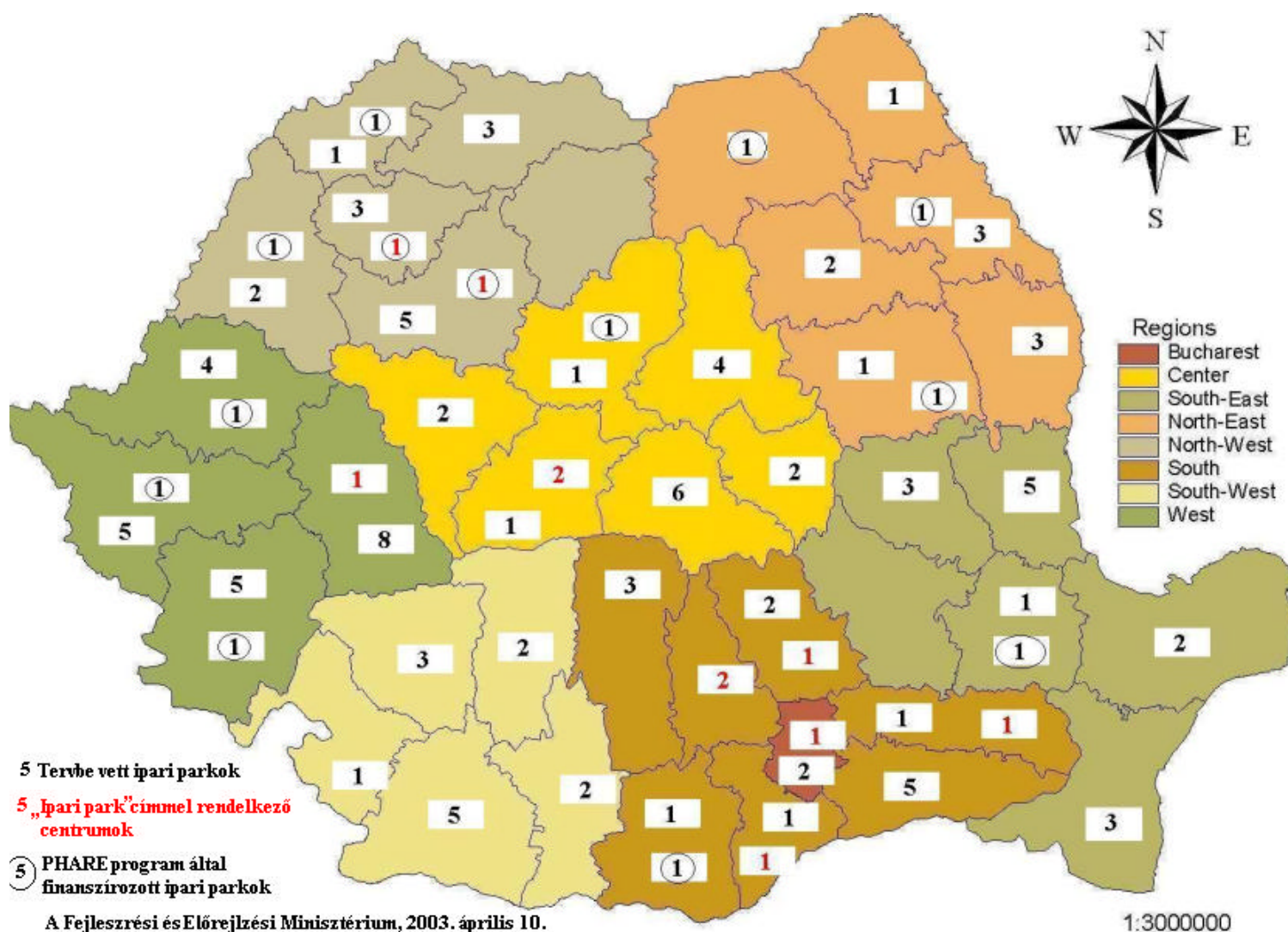
<http://www.gov.ro/presa/comunicate/200203/com-020331-mdp-parcuriind.htm>

http://www.electronicaplicata.ro/arhiva/6/parcul_industrial.htm

<http://www.zalau.astral.ro/parkjibou/tehnici1.htm>

http://www.frg.ro/industrialpark-sibiu-sura-mica/romanian/index_ro.htm

1. számú melléklet

Minőség és versenyképesség az erdélyi magyar gazdasági szakoktatásban

SOMAI JÓZSEF

Csak a magyar szakoktatás minőségi színvonalának jelentős emelésével biztosítható a végzősök versenyképessége a munkaerőpiacon.

A XX. század megteremtette az erdélyi magyar oktatás instabilitásának minden feltételét. Az első időszak 1919-ig tartott (konszolidáció és háborús zavarok), a második '45-ig (harc a megmaradásért), a harmadik '89-ig (homogenizálás), a negyedik pedig, '90-től errefelé, az újrakezdés súlyos zavarai. Vajon ezek után elvárható-e az erdélyi magyar oktatás stabilitása, amit még tetőz az utolsó időszakban történt oktatási törvények sűrű változtatása, 90-től ugyanis három törvényváltozásnak volt kitéve, s azt se feledjük, hogy ismét törvényváltozásnak állunk elébe.

Válság nincs, de ebben a helyzetben, amelyben vagyunk, óriási küzdelem zajlik az oktatás minőségéért. Megfelelő minőség eléréséhez nagyon gyenge az oktatási intézmények infrastruktúra-felszereltsége, súlyosan sérül a magyar szaknyelv használata; a szórványban alig van szakmaválasztási lehetőség.

Természetesen felvetődik a kérdés, hogy a szakiskolák képesek-e biztosítani a tanulók versenyképességét? Meg tudják-e szeretetni velük a mesterségeket? El tudnak-e helyezkedni, s a végzetek találnak-e munkahelyet? A képzési struktúra összhangban van-e a társadalmi mozgásokkal?

A hozzáadott értékben a tudástartalom az, amely meghatározza, hogy a versenyben milyen pozíciót érhetünk el. A gazdaságban a tőke mozgása nagy, s ez az állapot állandó versenyhelyzetet alakít ki a humán erőforrás közegében. A tőke mozog, nem marad ott, ahol a feltételek nem kedvezőek számára. A tőke, mellette a technika, technológia munkaerővonzó, munkaalakalmat teremt, főleg a szakképzett munkaerő számára.

A tőke átalakító erejű: átalakítja a piaci kapcsolatokat, a politikai viszonyokat, a gazdaság struktúráját, jelentősen megváltoztatja a tevékenységi profilokat, és hat a tulajdonviszonyokra. Ennek a következményeivel a humán erőforrás felhasználása esetén is számolni kell. A tőke hatásaként az országok csoportosíthatók aszerint, hol milyen súlyú a külföldi tőke. Ebben a csoportosításban három kategória alakítható ki: a külföldi tőke súlya átlag feletti, átlagos vagy átlag alatti. Min múlik az, hogy ki hova kerül ebben a kategorizálásban? Azon, hogy milyen a külföldi tőkének a súlya a beruházásokban, az exportban, a foglalkoztatásban, és milyen a súlya az adott ország gaz-

daságának egészéhez viszonyítva. Mi ezeknek a hatása? A tőke alakítja az országok versenypozícióját.

Mit jelent és miként határozhatjuk meg a versenyképességet? Erre minden országnak meg kell adnia saját válaszát. Ki kell alakítani a versenyképesség mérésére szolgáló mutatókat, a régiek nem elégségesek, az új helyzetben nem adnak megfelelő választ, nem adnak segítséget a döntéshozóknak.

A versenyképesség értelmezése: A versenyképességet az árak és az árakat meghatározó tényezők középpontba állításával elemezhetjük. Ezek nagyon fontosak, és még fontosabbak lesznek, amennyiben a versenyképességet illetően az árakban a minőségi kritériumokat is látjuk. A beruházási kedv indexét nem véletlenül követjük. Figyelünk a K+F ráfordítások alakulására a GDP arányában, meg kell nézni, hogy a vállalkozások területén van-e elég nagyságrendű K+F; Van-e saját kutatás vagy nincs? Mennyi az állami és vállalati K+F együttesen a GDP-ben. Mennyi az állami költségvetésben, mennyi a vállalati költségvetésben. A versenyképesség esetén számolni kell azal, hogy az elkövetkező időszakban világszerte egyre nő a K+F a hozzáadott értékben.

A fenntartható gazdasági növekedés eléréséhez szükség van a tudásalapú gazdaság kiépítésére, az oktatásra és innovációra fordított kiadások növelésére, a tudomány szerepének felértékelődésére. Az innováció szerepének emelkedése megköveteli az oktatás és tudomány egyre szélesebb körű kiterjesztését. A szabályozásnak a határok átjárhatóságára, a tőke szabad áramlására, az oktatás és kutatás fejlesztésére és a munkaerőpiac hatékonyságának növelésére kell irányulnia.

A termékekben megtestesülő új tudást, ha nem tudjuk növelni, a versenyképességi pozíciónk csökkenteni fog. A versenyképesség tulajdonképpen a képességek versenye. A képességek versenye az, ami bennünk van, amit tudunk, amit megtanultunk.

Hogyan jut el a személy a neki szakmailag megfelelő helyre? Ez kulcskérdése a családnak, az oktatásnak, a társadalomnak. A humán erőforrás-menedzsment nem arról híres, hogy humánus, hanem arról, hogy meg kell találni azt az embert, aki a leghatékonyabban tudja végezni az illető munkát. Sajnos a saját magunk ismeretének hiánya, valamint a kommunikáció és kommunikációs készség hiánya nagy gondot jelent. A legfontosabb, hogy legyen összehangolva a munkakör az ember-típussal, aki azt betölti. Ez nagy feladatot jelent. Fel kell ismerni az emberek tulajdonságait, a társadalmi szükségleteket, és ehhez igazítani magát a nevelést.

Ebből adódik a kérdésfeltevés: A gazdasági rendszerváltásból

kilábaló társadalom munkaképes tagjai szaktudásukkal, műveltségükkel, tanulási képességükkel meg tudnak-e felelni a piacgazdaság új követelményeinek, és az a tudás, amelyet a nevelés kínál, megfelelően hasznosítható-e a piacgazdaság körülményei között. Képes-e a társadalom a korszerűsíthető tudás átadásának hatékonyságát javítani?

A munkaerőpiac dinamikus változásai rugalmas oktatási struktúrát igényelnek. A foglalkoztatási igényeket mellőző szakképzés a konfliktusok eredője, mert a fiatalok munkába állása válik kétségessé, és ez a helyzet természetesen gerjesztő hatású a munkanélküliség növekedésére. Szükséges, hogy a munkaerőpiac igényeihez alkalmazkodó oktatási programokkal olyan képzési kínálat alakuljon ki, amely nem csak az első szakma sikeres megszerzését, de a rugalmas szakmaváltást, sőt a sikeres munkába állást is lehetővé teszi. A gyerek az iskolában olyan készségeket sajátít el, amelyek megvédik az élete folyamán bekövetkező szakmaváltás tragikus csatlódásától, mert képes alkalmazkodni a kívánalmakhoz, és képes mindig tanulni. A tanulóknak olyan alapvető készségeket kell elsajátítani, amelyekkel könnyebben tudnak alkalmazkodni a körülményekhez, jobban fel tudják mérni a gyakran változó szakmai lehetőségeket, továbbtanulási, szakmatanulási vagy munkába állási esélyeiket. A tanulás tervezése, szervezése folyamán abból a célból kell kiindulni, hogy mire van szüksége a tanulóknak ahhoz, hogy önálló, alkotó személyiségekké váljanak, hogy megállják a helyüket a XXI. század állandó mozgásban lévő munkapiac változó ismereteket követelő munkahelyein is.

Az utóbbi időben a tanulók a képzési és tanulási módszerek változatosságának vannak kitéve, és az ismeretsajátítás egyre szélesebb területekre terjed, mert a nyomtatott anyagok mellett megjelentek a modern információhordozók, az audio- és videókazetták, számítógép-memóriák, floppy és CD-lemezek oktatói anyagai. Ez a típusú képzés elkerülhetetlenül lehetőséget teremt a tananyagok hálózatokon keresztüli elérésére, elsősorban a tanárnak, de a tanulóknak is. Ez az új helyzet új mentalitást igényel tanártól, tanulóktól egyaránt. Amennyiben sikerül a korszerű informatikai eszközökhöz biztosítani a hozzáférést, az új módszerek jelentősen javítják a tanulási, és ezáltal a társadalmi esélyegyenlőséget, és ha az információhoz jutás esélyegyenlősége biztosított, akkor a mainál lényegesen szélesebb körét kapcsolhatjuk be a hatékonyabb szakképzésbe.

A bérezés és versenyképesség kérdése: A bérezés kérdése több szempontból válik érdekessé. A munkavállaló azt szeretné, hogy jól éljen, a vállalkozó, hogy minél nagyobb legyen a teljesítmény, illetve az ebből származó profit, a politikus kihasználja a pillanathelyzetet, stb. Az a felfogás, hogy emeljük meg a béreket, próbáljunk hatékonyak lenni, és ezzel a versenyképességet is javítjuk, téves nézet. Ennek a logikai képlet-

nek a fordítottja az igaz, bár nehéz a beismerése, pedig a helyes logika az, hogy emelni először a teljesítményeket, legyen a bérből élő versenyképesebb, és ezek nyomán próbáljon több bérhez hozzájutni.

Az utóbbi években a romániai tanügyi törvény lehetővé tette a magyar nyelvű szakoktatást, úgy az egyetem előtti, mint a felsőoktatási iskolahálózatban, azonban a sok évtizedes magyar anyanyelvű oktatás kiesése, valamint a felmérhetetlen hátrányos helyzetű újraindulás komoly feladatok elé állítja azokat a kezdeményezőket, akik megkísérelnek hozzájárulni egy arányos magyar anyanyelvű szakoktatási hálózat létrejöttéhez (ami még nincs). A jelenlegi tanügyi törvény adta keret, a szakoktatást elsorvasztó hosszú évek után, az anyanyelvi szakoktatás számára kaput nyitott, de az elméleti és szakoktatás közötti, s különösen a szakoktatáson belüli arányosság kérdése teljesen esetleges, és semmi jel nem mutatja, hogy igazodik a munkaerőpiac igényeihez.

Az arányok kérdése: A 2002–2003-as iskolai évben az elméleti oktatáshoz (67%) viszonyítva a szakoktatás aránya 33% Romániában. Az EU-trendeket követve az Oktatási Minisztérium 49%-ra óhajtja emelni a szakképzést, amely számunkra az erők még nagyobb összpontosítását kéri, tekintettel arra, hogy a magyar nyelvű szakoktatás ezektől az arányoktól igen messze áll (28%!). Ezek a százalékok több mint figyelmeztetőek. Kire tartozik az erdélyi magyar oktatás szakarányainak tervezése, kialakítása?

A szakközépiskola elvégzésekor az érettségi oklevél mellé technikai oklevelet is kapnak a végzősök. Mindkettőt önálló vizsgán nyerhetik el. A X–XII. osztályok részleges tanterveiben hangsúlyos szerepet kap a vállalkozási készség fejlesztése. A posztliceális képzés egészen új tanmenettel indult a keresleti igényekhez jobban idomulva, a szakiskolai oktatásnál viszont előtérbe került a turisztikai szolgáltatásokkal kapcsolatos képzés.

Ez a szerkezet része az Oktatási Minisztérium által 2010-ig kidolgozott fejlesztési tervnek, melyet elfogadott a kormány is, és eljuttatott az Európa Tanácshoz, és mely egyik alapidokumentuma lesz Románia csatlakozási folyamatának, eurókompatibilitást biztosítva e téren az országnak. Ez papíron mind igaz.

A mi kisebbségi társadalmi feladatunk, hogy ebben az Európa-konformizáló világban a humán erőforrás fejlesztése révén kisebbségi társadalmunk is versenyképes maradjon. Ezt a gondolatot el kellene helyezni valamilyen kisebbségi stratégiában, s be kell illeszteni abba az általános küzdelembe, amely tulajdonképpen az asszimilációmentes lét alapjait, a talpon maradás feltételeit teremtheti meg a teljes vertikumában kiépített, megfelelő arányokat megtaláló oktatásszerkezet megvalósulásával. Fontos törekvés, minden ágazatban, így a közgazdaság területén is létrehozni egy erős anyanyelvi szakoktatást. Korszerűvé, ver-

senyképpé és minőségivé kell tenni azt az oktatásszerkezetet, amelyben működni kell ennek az oktatási típusnak is.

A **profilok kialakítása**: A legfontosabb a korszerű iskolaszervezet kialakításában az **iskolai autonómia** biztosítása. (Bolognai Nyilatkozat). Ebből az elvből következik, hogy az iskola típusa, az iskola arcuata mindig megfeleljen a településszerkezet elvárásainak. A profilt úgy kell megválasztani, hogy az illető település gazdasági trendjeinek a fejlesztését és ennek a fejlődésnek a biztosítását szolgálja, és ennek kapcsán olyan szakmákat adni a gyerekek kezébe, amelyek azonnal eladhatóak a munkaerőpiacon, az oklevél valós értékeket takarjon, és azonnal hasznosítható legyen.

Az új iskolatörvény előírja, hogy az iskolának nincs joga megszabni az iskola profilját a szülőbizottság és a helyhatóságok egyetértése nélkül. Valójában tudjuk, hogy történik a profilok kialakítása, erős igazgató vagy gyenge igazgató, aktív vagy passzív szülőbizottság, méltányos vagy önkényes helyhatóság esetében mindig az erősebb győz, ha egyáltalán létezik kölcsönös konzultáció, amelyek mind befolyásolják jó vagy rossz irányban a profilok kialakítását.

Nagyon fontos, hogy a civil társadalom segítsen az állami közhatóságoknak, azoknak a szakminisztériumoknak, amelyeknek ki kell alakítaniuk ezt a tanügyi szerkezetet, hogy a közösségek megértsék, és szakmailag indokoltan elfogadják ennek az oktatásszerkezetnek a szükségességét és arányait. Múlik az elméleti líceumok mítosza, mert ismerni kell előre a trendeket, tudni kell, hogy merre halad az ország, a világ. Figyelembe kell venni, hogy a regionalizmus felértékelődött, és a közép- és főiskolai képzés erdélyi optimális szórása a regionális fejlesztés alapja.

A jelenlegi tanügyi törvény adta keret, a szakoktatást elsorvasztó hosszú évek után, az anyanyelvi szakoktatás számára kaput nyitott.

Célirányos szakoktatás az erdélyi magyar oktatásban három szinten folyik.

a) A középiskolák **technológiai ágazatán**. Ezek nagyjából a magyarországi szakközépiskoláknak felelnek meg. Adminisztratív, posta és telekommunikáció, gazdasági, élelmezési, környezetvédelmi, mezőgazdasági, turisztikai, erdőgazdasági, elektronikai, automatizálási, mechanikai, építkezési, könnyűipari profilokkal. A IX–X. osztályos tantervek általános és főként elméleti alapképzésre fektetik a hangsúlyt, a tulajdonképeni szakmai oktatás a középiskolák második felében történik. A technológiai ágazat legtöbb profilját átfogó osztályok csak Hargita és Kovászna megyében találhatóak, de gazdasági, szolgáltatási, mechanikai stb. profilú osztályok kisebb számban működnek Arad, Bihar, Brassó, Kolozs, Fehér, Szatmár, Szilágy

és Temes megyében is. Tehát a 16 megye közül 11-ben találhatunk szakközépiskolai osztályokat. Sajnos ez nagyon kevés. Ezekben az osztályokban a 2002–2003-as tanévben 8401 tanuló képezi magát, azaz a középiskolai tanulók 28,73%-a.

b) A szakoktatás másik szerveződési formája a **szakiskolai oktatás** és az **inasképzés**. A szakiskolai oktatás kettő, három, esetleg négy éves, és a nyolc osztály elvégzését, illetve a nyolcadik osztály utáni záróvizsga, az ún. kísérettségi letételelét bizonyító diploma szükséges a beiratkozáshoz. A tantervek 65–70%-át a szakmai képzés diszciplínái alkotják, de az általános műveltség tantárgyaira is sor kerül az oktatásban. Jelenleg a szakiskolákkal foglalkozó szakemberek a második idegen nyelv tanulmányozásának bevezetésén töprengenek. A megtanulható mesterségek felsorolása igen sok helyet igényelne. Megjegyezzük, hogy a végzett tanulók szakmunkások lesznek: villanyszerelők, bányagépészek, elektromechanikusok, televízió-, rádió-, telefonszerelők stb. Az oktatás modernizálásában, akárcsak a szakközépiskolák esetében, a Phare Vet programban való részvételnek igen pozitív hatása volt mind az anyagi alap fejlesztése, mind pedig a tanítás tartalmának javítása szempontjából. Az Európai Unió támogatásával 1995-ben indult a Phare Vet Ro 9405-ös program először kísérleti jelleggel, 75 oktatási intézmény bevonásával (közöttük főként Hargita és Kovászna megyei magyar nyelvű szakiskolákban is).

Az 1999–2000-es tanévtől az új szakképzési struktúrát Románia minden középfokú intézményére kiterjesztették. A képzés átjárhatósága, nyitottsága szempontjából fontos, hogy az abszolvált szakiskolások a megfelelő különböző vizsgák letétele után tanulmányaikat a szakközépiskolában folytathatják.

Az inasiskolai képzés nagyvonalakban megegyezik a szakiskolákéval. A képzés célja a foglalkoztatási standardoknak megfelelő, főként gyakorlati készségek kialakítása. Időtartama egy vagy esetenként két év. A beiratkozáshoz csak a nyolc osztály elvégzése szükséges.

A szak- és inasiskolákban a 2002–2003-as tanévben összesen 7558 magyar ajkú tanuló végezte tanulmányait anyanyelven, mintegy négyszázzal több, mint az előző iskolai évben.

c) A szakoktatás harmadik szintje a **posztsekundér oktatás** és a **mesteriskolai képzés**. Időtartamuk 1–3 év. Állami és magánoktatás formájában szervezik. Felvételt nyerhetnek mind érettségi diplomával rendelkező, mind pedig azzal nem rendelkező fiatalok. A sikeres abszolváló vizsga letétele szakképzettségi bizonyítvány elnyerésére jogosít. A szakképzésnek ezt a formáját a 2002–2003-as tanévben 1575 fiatal választotta, ami majdnem 400-zal több, mint az előző iskolai évben. A magánóvodák mellett ezen az oktatási fokon működik a legtöbb magániskola. Ennek az a magyarázata, hogy a vállalatok segítséget

nyújtanak ennek az oktatási formának a megszervezéséhez, a végzősök pedig azonnal munkát kapnak.

Ezek után a látszólag szép gondolatok és jó szándékok után szembe találjuk magunkat a szomorú valósággal, mely szerint a gazdasági líceumi oktatás gazdátlan, széteső, arányok nélküli, szervezetlen, gyenge szellemi és anyagi háttérrel rendelkező szerkezet. A magyar anyanyelvű szakoktatásban három szakoktatási típusformát ismerünk: 1) önálló szakiskolák, 2) magyar tagozatok-vonalak, 3) elméletikben működő gazdasági szakosztályok.

Ebből adódóan néhány alapvető kérdésben tehetetlenségi állapot alakult ki:

– mennyit költhetünk mi, erdélyi magyar közösség, erdélyi magyar oktatás, magyar nyelvű oktatásra, ezen belül a szakoktatásra (kívülről mellérendelnek egy költségvetést, s ennyi).

– a szakok aránya, pályák aránya, oktatási ágak arányos kiválasztása (beiskolázási szám). A Liszaboni Egyezményhez való alkalmazkodás, azaz az európai normatív szakágak elfogadása, hogy alkalmazkodni tudjunk a Bolognai Nyilatkozathoz (autonómia, flexibilitás, mobilitás, globális finanszírozás, kreditrendszer, diplomák elismerése külföldön stb.)

– a fizetési szint kérdése (a közgazdász megfizethetőségének hiánya).

Vannak-e képzett szaktanárok? Súlyos gond, hogy a szakiskolákba a gyenge tanulók jelentkeznek, azok, akik nem jutnak be máshová, és a legproblémásabbak, a kiegészítő gimnáziumok végzettjei is ezen tanintézetek felé orientálódnak.

A behozhatatlan lemaradáson az elmúlt tíz évben egyelőre csak enyhíteni lehetett, megoldani nem. A tudásforrások egyéni kihasználásáért, ami alatt elsősorban a világhálózat kínálta meg a szakkönyvek nyújtotta lehetőségeket, másfelől a tanulás igényének kialakítását látjuk, be kell hatolni a tudás aktuális piacára. A tudás piac, bár tökéletlen, mert a megtérülése bizonytalan, láthatatlan és nehezen kiszámítható, mégis a közszolgáltató és a közösségi szervezeti környezet kialakításával meghódítható.

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság (RMKT) országos vezetősége úgy tekintette, hogy eljött az ideje az egyetem előtti magyar nyelvű szakoktatás alaposabb áttekintésére. Figyelembe véve a magyar nyelvű középiskolai szakoktatás időszerűségét és fontosságát, és azt az észlelést, hogy ez az oktatási terület nem kap jelentőségéhez mértén megfelelő figyelmet, 1999. november 5-én Kolozsváron értekezletet tartott. Ettől kezdve a társaságunk saját célkitűzéseit próbálja követni, amikor a középiskolai gazdasági szakképzést prioritásai közé emelte. Az RMKT országos vezetősége úgy gondolja, hogy szükségessé vált az egyetem előtti magyar nyelvű szakoktatás alaposabb áttekintése, valamint olyan lépések megtétele, amelyek segíthetik a különböző városokban már mű-

ködő vagy ezután beinduló gazdasági szakoktatást.

Sajnos jelenleg abból kell kiindulnunk, hogy nincsenek magyar nyelvű szakkönyveink, jól képzett szaktanáraink. A közeljövőben hangsúlyosan figyelniünk kell a képzések autorizálására, gyors, minőségileg megfelelő tankönyvek, szakszótárak készítésére és kiadására.

Szándékunk a középiskolai és posztliceális oktatásban és a továbbképzésben a magyar anyanyelvű szakemberképzés állami és civil keretek közötti intézményes működtetésében segítséget nyújtani. Megfelelő szakmai háttér, humán erőforrás, illetve tankönyv és egyéb szakkönyv biztosításához szándékunk szerény lehetőségeinkkel hozzájárulni, ezt szolgálnák kiadványaink, kiadott könyveink, amelyeket térítés nélkül küldtünk minden nyilvántartásunkban szereplő gazdasági szakiskolának vagy szekciónak.

Társaságunk ez irányú céljainak elérése érdekében működtetni szándékoszunk egy Oktatási Módszertani Központot olyan feladatok vállalására a gazdasági szakoktatásban, mint a módszertani és szakmai továbbképzés, tankönyv és más kiadványok szerkesztése és kiadása, vagy hosszú távon a gazdasági szakoktatás piacigényű arányainak kialakítása.

Egy olyan oktatási szerkezetet kell kiépíteni, amely legyen versenyképes, válaszolni tudjon a gazdasági fejlődés igényeire, és igazodni tudjon a munkaerő-piaci kereslethez, kiegyensúlyozott, szakmai önbizalommal rendelkező fiatalokat nevelni.

A jelenlegi oktatók feladata más, mint valamikor, mert más a középiskola súlya, mint régen. Az egyetemi oktatás kiterjesztése, mint munkaerőforrás megnőtt, a középiskola szerepe más lett. Ettől a középiskolai szakmai oktatás jelentősége nem csökkent. Sőt, ma, az esetleges szakmába állás, az általános kultúra és szakmai kultúra kialakítása mellett új feladatot is kapott, mégpedig megszerettetni a szakmát és felkészíteni felsőfokú képzésre. Hogyan szerettetik meg, hogyan készítik fel a középiskolást erre a szerepre, ez a szakoktatók dolga.

A kérdésfeltevésünk ma az, hogy, közösségünknek van-e kellő ereje az odafigyelésre, van-e kellő energiája ebből a válságos helyzetből kilábaltatni az annyira fontos szakképzést? Azzal sem vagyunk tisztában, hogy kik erre a kompetensek. Az, amit a Közgazdász Társaság felvállalt és tett, csepp a tengerben.

Ha a tanügyben valami rossz, az a szörványmegyékben még rosszabb. Ez a tétel sajnos a gazdasági szakoktatásban is érvényes, mert alig van lehetőségük a gyerekeknek gazdasági szakoktatást választani, tekintettel arra, hogy az alább jelzett megyék iskolahálózatában alig fér gazdasági szakoktatás. Amennyiben elemezzük hosszú távon az alábbi Murvay-statisztikának a grafikai változatát, ezekben a megyékben a teljes magyar nyelvű oktatás kérdőjelessé válik.

Beiskolázás 1994–2003 között a szóránymegyékben

Megye	A magyar lakosság aránya 1992/2002	Iskolai év					
		1994–1995		1999–2000		2002–2003	
		Magyarul tanuló	%	Magyarul tanuló	%	Magyarul tanuló	%
Arad	15,2/10,7	3736	4,6	3299	4,0	3156	4,0
Bákó	0,6/0,6	251	0,2	219	0,1	234	0,2
Beszterce-N.	6,5/5,9	1691	2,5	1750	2,6	1767	2,8
Brassó	9,0/8,7	4860	3,5	4107	3,4	3761	3,6
Fehér	6,0/5,4	2278	2,8	2143	2,8	1937	3,3
Hunyad	6,1/5,2	1445	1,4	1168	1,2	1253	1,4
Krassó-Sz.	2,2/1,7	37	-	25	-	30	-
Máramaros	10,0/9,0	3105	2,8	2477	2,3	2393	2,4
Szeben	4,2/3,6	896	0,9	671	0,7	577	0,7
Temes	9,0/7,4	2462	2	1895	1,5	1712	1,4
Bukarest	0,4/0,3	207	-	204	-	224	-

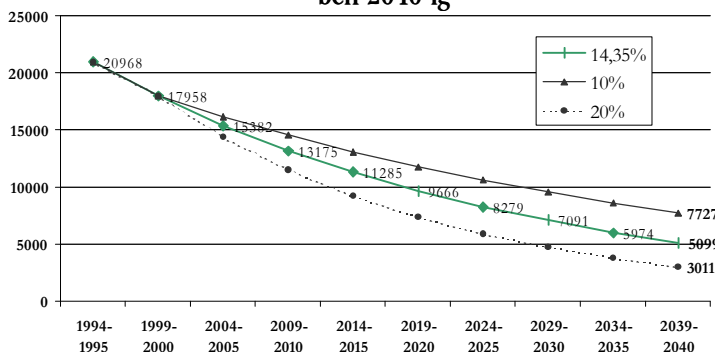
20 968

17 958/14,4%

17 044/ 18,8/5.1%

Az előbbi táblázatból azt tapasztaljuk, hogy a tanulók létszáma 1994–1995-ben 20 968 volt, öt év után, azaz 1999–2000-ben már csak 17 958 maradt, vagyis 3010 tanulóval lett kevesebb, tehát az ötéves átlagos csökkenés 14,35%.

A diáklétszám lehetséges módosulása a szóránymegyékben 2040-ig

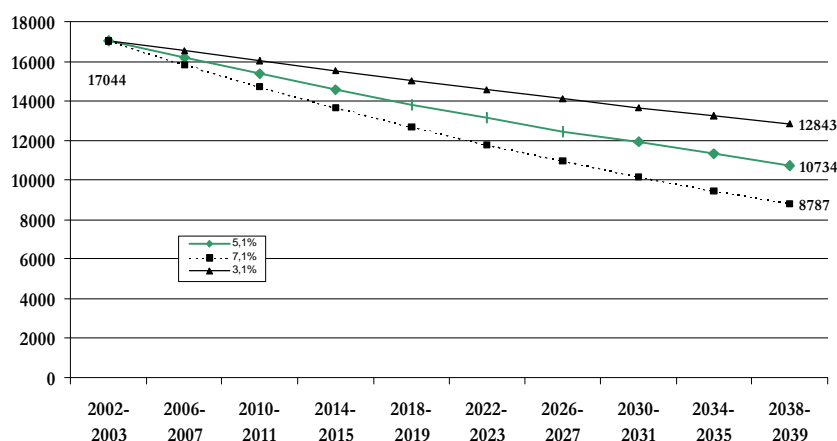

A grafikon szerint, figyelembe véve az ötéves valós algoritmus hosszú távú prezumcióját, a 2039–2040-es iskolai évben megyénként átlagosan nem marad több gyerek, mint

(5099:11) 463 tanuló, amit elosztva a megye összes helységére, nem biztosíthatja a szükséges beiskolázási számokat. Ennél a grafikonnál a valós helyzet lehet jobb vagy rosszabb. A fenti grafikon 5%-os jobb vagy rosszabb helyzetet is elképzel, a valóság az elkövetkező időszak döntéshozásától és a cselekvési programoktól függően változik a megmaradás, az itthon maradás és az identitásörzés alakulása függvényében.

Érdeemes megnézni viszont a második grafikon, amely az 1999/2000 és 2002/2003 közötti négy évről szól, amikor gyökeresen változott az algoritmus, mert csupán 5,1 százalékos volt a csökkenés. Elemeztem az okokat, és a magyarázat az, hogy az utolsó négy évben nagyot ugrott a támogatás, az Apáczai 2x30,0 milliával, az Illyés emelte, a Comunitas is nyitott, s szórány szaktestületet hozott létre, a tanügyi törvény jobb, mint előtte (magyar nyelvű oktatás a szakoktatásban, kisebb létszámú osztályok, kollégiumok nyíltak és bővültek, több pénz ingázásra, kocsifenntartásra). Tehát ha hatékonyan cselekszünk, ha nem is lehet teljesen leállítani a csökkenést, láthatóan lehet lassítani.

A diáklétszám lehetséges módosulása a szóránymegyékben 2039-ig

Tanintézetek hálózata 2000–2003

Megye	A magyar lakosság aránya 1992/2002	Iskolai év			
		2000–2001		2002–2003	
		Tanintézetek száma	%	Tanintézetek száma	%
Összesen	7,1/6,6	339	4,7	329	4,5
Arad	15,2/10,7	59	9,4	56	9,2
Bákó	0,6/0,6	4	0,3	4	0,3
Beszterce-N.	6,5/5,9	44	7,6	48	7,5
Fehér	6,0/5,4	48	6,3	48	6,3
Brassó	9,0/8,7	59	7,2	57	7,1
Hunyad	6,1/5,2	27	3,8	25	3,8
Krassó-Sz.	2,2/1,7	2	-	2	-
Máramaros	10,0/9,0	35	5,9	33	5,7
Szeben	4,2/3,6	16	4,0	16	4,0
Temes	9,0/7,4	43	5,2	38	5,0
Bukarest	0,4/0,3	2	-	2	-

678

658

3,0% csökkenés

Hogy ne legyünk nagyon elbizakodottak, nézzük meg az intézetek alakulását, melyből kitűnik, hogy bizony 20-szal esett a számuk két év alatt, ez a kérdés is elemzésre vár. Tanügyi-sek, tessék elemezni!

És most lássuk vázlatosan összefoglalva a legfontosabb tennivalókat:

- önálló gazdasági szakiskolák létrehozása;
- lakossághoz és helyi igényekhez alakított arányos szakiskolai hálózat kialakítása, lépéstartás a szakmai oktatás országos növekedésével;
- a tanárképzés átgondolása és bérpótlék-rendszer kialakítása, tekintettel arra, hogy a szakma bérezési szintje sokkal magasabb a tanári bérszintnél;
- tankönyvek, szótárak, segédeszközök, könyvtárak ki-munkálása;
- a minőség megteremtése a versenyképesség elérése ér-dekében;
- a gazdasági kultúra szakmán belüli és szakmán kívüli egész társadalmi szintű terjesztése.
- átgondolásra vár az egész mezőgazdasági oktatás kér-dése az anyanyelvi középiskolai és felsőfokú oktatás-ban, mert ennek teljes hiánya az egyik legnagyobb visszahúzó erő az erdélyi magyar közösség haladása számára, mely nélkül elképzelhetetlen a falu, a vidék kimozdítása a jelenlegi bémult helyzetéből.

Úgy gondoljuk, hogy eljött az ideje az egyetem előtti magyar nyelvű szakoktatás alaposabb áttekintésére, valamint olyan intézkedések megtételére, amelyek már a jövő iskolai évtől kezdődően lendületet adhatnak az egyes városokban működő vagy ezután beinduló gazdasági szakoktatás-nak.

Célunk a magyar anyanyelvű szakemberképzés állami és civil keretek közötti intézményes megvalósítása a középiskolai és posztliceális oktatásban és a továbbképzés-ben. Ez megfelelő szakmai háttér, humán erőforrás, illetve tankönyv és egyéb szakkönyv biztosításával oldható meg. Továbbá úgy gondoljuk, hogy tevékenységünk hatékony folytatása érdekében fel kell mérnünk a gazdasági szakiskolák jelenlegi helyzetét, azokat a gyakorlati problémákat, melyekbe naponta ütköznek az oktatás során.

A gazdálkodókat nem csak az eredményes, piacorientált gazdálkodásra kell megtanítani, hanem a gazdasági kultúra elsajátításán túl a túlélésre, a megerősödéssre, a szülőföldön való megmaradásra, a jövőbe vetett hit fenntartására kell biz-tatnunk, a tömbben, illetve a szórványban élőket egyaránt.

Egy korszerű iskolarendszer kialakításával, az iskolai autonómia biztosításával, és nem utolsósorban a népfőis-kolai mozgalom kiszélesítésével közösségünk is felzárkózhat a modernizáció igényeihez, az Európai Unióhoz való csatlakozás feltételrendszer megteremtéséhez.

* * *

Oktatáspolitikai az egyetem előtti szakoktatásban

GÖRBE PÉTER*

Szakoktatásunk reformja, súlyának jelentős növelése a tanügyi reform kiemelt feladata kell, hogy legyen.

I. Törvényes keret

A romániai oktatás működésének törvényes keretét a következő szabályozások alkotják:

- Románia alkotmánya, módosítva 2003-ban, (a szept. 18-i törvény, megjelent a 2003. 09. 22./669-es sz. Hivatalos Közlönyben), amelynek 32. paragrafusával szavatolja a **tanuláshoz való jogot**;

- Az 1995/84. sz. oktatási törvény, módosítva 1999-ben, módosítva 2003-ban (2003/268. sz. törvény, megjelent a 2003.06. 19. /430. sz. Hivatalos Közlönyben), amely megfogalmazza az alkotmányos jog megvalósításának feltételrendszerét;

- A 2000/458. sz. kormányhatározat az egyetem előtti oktatásban képzett szakmák jegyzékét tartalmazza (Nomenclatorul ocupațiilor, meseriilor și specializărilor pentru care se asigură pregătirea profesională prin învățământul preuniversitar – 2000. 06. 26./287. sz. Hivatalos Közlöny), amely még érvényes a szakközépiskolák XI. és XII. osztályaiban és a szakmunkásképző iskolák III. évében tanuló fiatalok számára;

- A 2002/844. sz. kormányhatározat az egyetem előtti oktatásban képzett szakmák jegyzékéről szól (Nomenclatorul ocupațiilor, meseriilor și specializărilor pentru care se asigură pregătirea profesională prin învățământul preuniversitar – 2002. 08. 23./625. sz. Hivatalos Közlöny), amely érvényes a szakközépiskolák IX. és X. osztályaiban és a szakmunkásképző iskolák II. évében tanulók számára;

- A 2001. 12. 6./1246. sz. kormányhatározat – a szakképzési szintek hitelesítésének kérdését szabályozza (Hotărâre privind sistemul de certificare a nivelurilor de calificare prin învățământul profesional, liceal – filiera tehnologică și vocațională – și postliceal – 2001. 12. 18./814. sz. Hivatalos Közlöny), amely meghatározza a szakképesítések szintjeit az európai szabályozásoknak (ISCO 88 COM), illetve a Nemzetközi Munkaügyi Iroda ILO osztályozásának megfelelően. E szerint a romániai oktatási-képzési rendszerben megszerezhető képesítések 5 szintre csoportosíthatók:

1. szint – **segédmunkás (muncitor ucenic)** – rutinos és előrelátható műveletek végzése;

2. szint – **szakmunkás (muncitor)** – nemrutinos, felelősséget és csoportmunkát igénylő műveletek végzése;

3. szint – **technikus (tehnician) v. szaktechnikus (tehnician specialist)** – változatos munkafeladatok, döntések, felelősséget és csoportmunkát igénylő műveletek végzése;

4. szint – **főiskolai** – változatos, bonyolult munkafeladatok, döntések, magas felelősség, tevékenységek irányítása, erőforrások elosztása;

5. szint – **egyetemi és egyetem utáni** – változatos, bonyolult, nem előrelátható munkafeladatok és körülmények, önálló döntések, magas felelősség, tevékenységek irányítása, erőforrások elosztása, tervezés, kivitelezés, ellenőrzés.

- 2002/3228. sz. oktatási és 2002/138. sz. munkaügyi miniszterek közös rendelete – a szakképzési szintekről rendelkezik (Ordin privind echivalarea nivelurilor de calificare prin învățământul profesional, liceal – filiera tehnologică și vocațională – și postliceal);

- A 2003. 03. 31./3669. sz. oktatási miniszteri rendelet, az ipari iskola (școala de arte și meserii) kerettanterveinek jóváhagyásáról szól;

II. A nevelési-oktatási és szakképzési rendszer struktúrája

A 2002. évi törvénymódosítás előtt a felső középfokú oktatás – melynek része az iskolarendszerű szakképzés is – a 8 osztályos kötelező oktatásra épült (1. ábra). A kötelező nyolc osztály elvégzése után a tanulók középiskolában vagy szakiskolában folytathatták tanulmányaikat. A szakközépiskola tanulói, tanulmányaik sikeres befejezése esetén érettségi vizsgára állhattak. Az érettségi vizsgától függetlenül letehettek egy szakmai vizsgát, megszerezve a technikus szakképesítést. A szakiskolát végzett fiatalok folytathatták tanulmányaikat az esti vagy csökkentett látogatású középiskola XI–XIII. osztályaiban, megszerezve így az érettségit, illetve a technikus szakképesítést.

A kötelező oktatás 10 osztályos. Az iskolalátogatás kötelezettsége 18 éves korban szűnik meg. Sajátos módon, a VIII. osztály után a kötelező oktatás két különböző úton folytatható: 1) a középiskolai úton, a líceum alsó ciklusával és 2) az ipari iskolával.

A líceum 3 vonalra tagolódik: elméleti, vokacionális (tehetségfejlesztő – mint zene, képzőművészet, stb) és technológiai. Mindhárom vonalon ugyanolyan értékű érettségi vizsga szerezhető, amely feljogosítja a végzést a felsőoktatásban való továbbtanulásra.

* a szerző a Hargita Megyei Tanfelügyelőség szaktanfelügyelője.

1. ábra A nevelési-oktatási és szakképzési rendszer régi struktúrája

Osztály/ csoport	Oktatási szint		Szakképzési szint	Típus
	Egyetem utáni oktatás		Egyetemi és egyetem utáni oktatás	KÖTELEZŐ UTÁNI KÖTELEZŐ
	Egyetemi oktatás			
	Nem egyetemi post-secondary oktatás			
XIII.	Líceum (középiskola)	Szakmunkásképző (Școala profesională)	Felső másodfokú oktatás	
XII.				
XI.				
X.				
IX.				Inasiskola
VIII.	Általános ciklus		Alsó másodfokú oktatás	KÖTELEZŐ
VII.				
VI.				
V.				
IV.	Elemi ciklus		Elemi oktatás	
III.				
II.				
I.				
Nagy Közepes Kicsi	Óvodai ciklus		Iskola előtti oktatás	

2. ábra A nevelési-oktatási és szakképzési rendszer új struktúrája

Osztály/ csoport	Nevelési szint		Szakképzési szint	Típus	
	Egyetem utáni oktatás		Egyetemi és egyetem utáni oktatás	KÖTELEZŐ UTÁNI	
	Egyetemi oktatás				
	Nem egyetemi post-secondary oktatás				Poszliceális oktatás
XIII.	A líceum felső ciklusa	A líceum felső ciklusa	Felső másodfokú oktatás		
XII.		Kiegészítő év			
XI.					
X.	A líceum alsó ciklusa	Szakképző iskola (Școala de arte și meserii)	Alsó másodfokú oktatás	KÖTELEZŐ	
IX.					
VIII.	Általános ciklus				
VII.					
VI.					
V.					
IV.	Elemi ciklus				Elemi oktatás
III.					
II.					
I.					
Nagy Közepes Kicsi	Óvodai ciklus		Iskola előtti oktatás		

A vokacionális és technológiai vonalak végzősei az érettségi vizsgától függetlenül letehetnek egy szakmai vizsgát, és megszerezhetnek egy EU 3-as szintű technikus bizonyítványt is.

A **technológiai** líceum három profilban nyújt képzést: 1) műszaki – 10 szakmában; 2) szolgáltatások – 4 szakmában; 3) természeti erőforrások és környezetvédelem – 4 szakmában.

Az **ipari iskola** 1. szintű szakképesítést nyújt. IX. osztályban a képzés szakmacsoportok szerint történik, a csoportokon belül a szakmai gyakorlat és a helyi curriculum lehet különböző. X. osztályban 16 foglalkozási ágazatban, összesen 47 szakmában szerezhető 1. szintű szakképesítés. A X. osztály befejezésével a tanulók egy végzős (tanulmányi) bizonyítványt kapnak, amely feljogosítja a továbbtanulásra, továbbá egy személyi folytonos képzési tárcát, ami érvényesíthető a felnőttképzésben és egy 1. szintű szakképesítési bizonyítványt, amely értékesíthető a munkaerőpiacon.

Az ipari iskola végzős vizsgája után a tanulók folytathatják tanulmányaikat a **kiegészítő évben**, amikor összesen 137 szakmában szerezhetnek 3. szintű képesítést. A kiegészítő év záróvizsgája után ugyanolyan dokumentumokat kap, a 3. szintű képesítésnek megfelelően.

A kiegészítő év záróvizsgája után a végzősök továbbtanulhatnak a **líceum felső ciklusán**, megszerezve az érettségét (aki bírja), illetve a 3. szintű – technikus – bizonyítványt **olyan szakmákban, amelyek nagyobb gyakorlati jártasságot igényelnek, és amelyek nem szerezhetők meg a középiskolai vonalon.**

Az **egyetem előtti oktatás** keretében működik a **posztliceális oktatás**, kétféle iskolával: 1) technikum, amely szaktechnikusokat képez és 2) mesteriskola, amely ipari mestereket képez.

A posztliceális oktatás teljesen szakmaorientált: szakmai elméleti tudást és gyakorlati készségeket alakít, vállalkozói ismereteket nyújt, és a felsőoktatás elismerheti egyes részeit. Az időtartama 1–2 év nappali tagozaton, 1,5–2,5 év esti tagozaton.

III. Közgazdasági szakmák

A módosított képzési struktúra szerint **szakközépiskolában** a következő 3. szintű közgazdasági szakmákat oktatjuk:

- pénzügyi és kereskedelmi technikus (tehnician în activități financiare și comerciale);
- közigazgatási technikus (tehnician în administrația publică);
- turisztikai technikus (tehnician în turism);
- postatechnikus (tehnician în activități de poștă).

Az **ipari iskolai** úton a következő szakmákat lehet elsajátítani:

- 1. szint:**
- kereskedelmi dolgozó
  - szállodai dolgozó
  - közéleti-művészeti dolgozó

- 2. szint:**
- áruátvevő-elosztó
  - élelmiszer-elárúsító
  - nemélelmiszer-elárúsító
  - szállodai munkás
  - pincér-közéleti-művészeti eladó
  - cukrász
  - szakács
- 3. szint:**
- turisztikai-szállodai technikus
  - kereskedelmi technikus
  - közéleti-művészeti technikus

Posztliceális iskolában megszerezhetők a következő **szaktechnikus** – 3. szintű – képesítések:

- kereskedelmi ügynök (Agent comercial)
- turisztikai ügynök–idegenvezető (Agent de turism – ghid)
- kincstári dolgozó (Agent fiscal)
- vámügynök, vámőr (Agent vamal)
- ügyviteli asszisztens (Asistent de gestiune)
- bróker
- banktisztviselő (Funcționar bancar)
- szállodás (Hotelier)
- közéleti-művészeti szaktechnikus (Tehnician coordonator activ. de alimentație publică)
- kereskedelmi szaktechnikus (Tehnician coordonator activități comerciale)
- titkár – gépíró – irodai dolgozó (Secretar – stenodactilograf – operator birotică)
- agroturisztikai technikus (Tehnician activități de agroturism montan)
- faipari ügyviteli asszisztens (Asistent de gestiune în industria lemnului)
- szállítási ügyviteli asszisztens (Asistent de gestiune în transporturi)
- építkezési áruszakértő–ügyintéző (Merceolog gestionar pt. mat. de constr. și inst.)

Bővebb és részletesebb információk az oktatási-szakképzési rendszerről beszerezhetők a Nevelési, Kutatási és Ifjúsági Minisztérium hivatalos internetes honlapjáról: www.edu.ro.

IV. Felnőttképzés

A felnőttképzést a 2000. 08. 31./129. sz. kormányrendelet a felnőttek szakmai képzéséről (2002. 09. 30./711. sz. Hivatalos Közlöny) szabályozza. Már érvényben van a 2003. 05. 08./522. sz. kormányhatározat az alkalmazási módszertan jóváhagyásáról (2003. 06. 21./346. sz. Hivatalos Közlöny) is és több más módszertan, amely szabályozza a megyei felnőttképző engedélyező bizottságok működését, az engedélyezés lebonyolítását, a vizsgák menetét, stb. Valamennyi elérhető a honlapon. (www.cnfpa.ro)

Az infláció és a számvitel

FÜLÖP ÁRPÁD ZOLTÁN

A múltbeli árakra alapozott könyvvitelről egy jelenértékre alapozott könyvvitelre való áttérés a romániai gazdasági vállalatok legégetőbb kérdése.

Az infláció meghatározása

Az inflációnak az idők folyamán több meghatározása is kialakult, ezeket szintetizálva kijelenthetjük, hogy az infláció a javak és a szolgáltatások árának a növekedését, a pénztömeg növekedését és a vásárlóérték csökkenését jelenti.

Minek is köszönhető az infláció megjelenése? Általánosítva a következő alaptényezők befolyásolják az infláció megjelenését:

- a kereslet növekedése a javak piacán;
- a pénzmennyiség növekedése a gazdaságban;
- a pénztömeg exponenciális növekedése a termeléshez képest;
- a politikai intézmények csődje.

Az inflációt több kritérium szerint lehet osztályozni, ezek közül az infláció ritmusa szerinti osztályozás az, ami a számviteli szakembereket általában a leginkább érdekli:

- mérsékelt infláció, ha az éves növekedés 2–3%-os;
- vágtázó infláció, ha az éves növekedés 10% fölött van;
- hiperinfláció¹, ha az éves növekedés 50% fölött van.

Az infláció – mint számviteli probléma

A gazdasági tranzakciók feldolgozásakor a számvitel a múltbeli, bekerülési értékkel dolgozik, ezzel szemben ott van az alapvető feladata, a mérlegvalódiság, vagyis a vagyon valóságghű bemutatása. Nincs is gond mindaddig, amíg a stabilitási egyezmény alkalmazódik (stability convention). A stabilitási egyezmény feltételezi, hogy a pénznem, amelyben a tranzakciókat kifejezik, egy időszak keretén belül stabil. Persze a gyakorlat ellentmond ennek, és feltehetjük a kérdést: Mennyire helyes a gazdasági tranzakciók számviteli lejegyzése, ha olyan értékekkel dolgozunk, amelyekben a pénznek különböző vásárlási értéke van? Ebben az esetben három problémával állunk szemben, amely jelzi a „hagyományos könyvvitel” és infláció közötti kapcsolatot:

- az eredmény megállapítása
- a vagyon értékelése
- az eredmény elemzése, elbírálása

A második kérdés, amit feltehetünk az első folytatása-

ként, így szól: Miért jelent a pénz értékcsökkenése problémát a múltbeli, bekerülési értékben szervezett számvitelnek? A választ az angol² szakirodalomban a következőképpen kapjuk meg:

1. Az eredmény helyes mérésének lehetetlensége, mivel a N. 01. 01 – N. 12. 31 periódusban olyan jövedelmek és költségek, amelyeket különböző vásárlóerejű pénznemben fejeznek ki, és a számvitel nem követi a követeléseknek és tartozásoknak a pénz vásárlóerejéből származó értékvesztését/értékgyarapodását. Így a profitadót úgy lehet értelmezni, mint a vállalkozó által befektetett tőke elkobzását;

2. A beruházott eszközök helyes értéke kifejezésének lehetetlensége hiperinfláció esetén.

3. A teljesítmény mérésének lehetetlensége, lévén, hogy a folyó beruházások megvalósításához nagyobb költségek kapcsolódnak, mint hasonló vagy azonos beruházásokhoz a múltban.

4. Valóságghű információk közvetítésének lehetetlensége a felhasználók és a menedzsment felé, befolyásolva a döntési folyamatokat.

Mindezek a múltbeli, bekerülési értékben vezetett számvitelnek a hitelvizsgálásához és az inflációs számvitel alkalmazásához vezethetnek, amelynek megvannak az eljárásai, módszerei a fenti problémák megoldására.

Az inflációs számvitel

Az első elméletek az inflációs számvittel kapcsolatosan Németországban jelentek meg az első világháború után, mivel ebben az időszakban komoly inflációval kellett szembenéznük. A szerzők E. Schmalembach, F. Schimdt és W. Mahlerberg. Őket követte H. W. Sweeney (1936 – Stabilized Accounting) és E. O. Edwards (1961 – Theory and Measurement of Business Income). A továbbiakban az infláció hatását tárgyaljuk különböző vagyonelemekre.

Az infláció hatása a tőkére és a tartalékokra.

A tőke fontos termelési elem egy vállalkozás indításában és működtetésében. Az első működési időszak után a tőke kezdeti értékéhez hozzáadódnak az új elemek, úgymint: az eredmény és az esetleges tartalékok.

A vállalat célja megőrizni és növelni a kezdeti befektetés értékét. Ezt a célt különös módon követik az inflációs gazdaságban működő vállalatok vezetői.

¹ A 29. sz. Nemzetközi Számviteli Standard szerint akkor nevezünk egy gazdaságot hiperinflációsnak, ha az utolsó három év halmozott inflációs rátája megközelíti vagy meghaladja a 100%-ot.

² Nobles C., Introduction to Financial Accounting, 3rd Editions, Routledge, London, 1992. p. 143–146.

Az infláció pozitív és negatív hatásai a saját tőkeelemekre

Elnevezés	Típus	Elemzett művelet	Az infláció hatása
Törzstőke	Nem pénzügyi (Nem monetáris)	Alapítás	(-) Ha a hozzájárulást egy hosszabb időszakon keresztül hozzák be, és a társasági szerződésben nincs kitév, mely az inflációval szemben védene (-) Ha a cégforma megengedi a követelésben való hozzájárulást (+) Alulértékelt természetbeni hozzájárulás (-) Felülértékelt természetbeni hozzájárulás
		Növelés	(-) Régi részvényeseknek adott előnyök (-) Belső műveletekkel megvalósított tőkeemelés (-) Tartozások átalakítása részvényre, kedvezőtlen árfolyamon
		Csökkenés	(-) Veszteségek lefedése tőkecsökkentéssel
		Értékelés mérlegkészítéskor	(-) A mérlegben névértéken szerepel
Tőkeázió	Nem pénzügyi (Nem monetáris)	Növelés	(+) Védi valamilyen mértékben a törzstőkét (jegyzett tőkét) (-) Időben fel nem használás esetén
		Csökkenés – Elhasználás	(+/-) Átviszi a pozitív/negatív hatásokat a törzstőkére vagy a tartalékokra
		Értékelés mérlegkészítéskor	(-) A mérlegben az ázió megszületésének pillanatában létező érték kerül be
Felértékelésből származó tartalék	Nem pénzügyi (Nem monetáris)	Növelés – Elhasználás	(+) Részlegesen tudják ellensúlyozni az inflációt (-) Azonnali be nem olvasztásuk a törzstőkébe (-) Csak időnként használhatók a törvényes szabályozások értelmében
		Értékelés mérlegkészítéskor	(-) Az értékelés pillanatában megállapított értéket fogja később is tükrözni

Az infláció hatása a beruházásokra

A beruházásokat nyugodtan nevezhetjük hosszú távú aktíváknak is.

Ezeknek az eszközöknek az újra nem értékelése időnként, inflációs időszakban, komoly negatív hatást fejt ki a vagyon értékére.

A beruházások nagy része nem monetáris elemnek tekinthető, nagy működési idővel és alacsony likviditással. Ezeket a beruházásokat a könyvvitelben a múltbeli értékeken tartják nyilván, kifejtve hatásukat az eredményre, a múltbeli értékre számolt amortizáció révén.

A lenti táblázatban bemutatjuk az infláció hatását a beruházásokra:

Áttérés a múltbeli árakra alapozott könyvvitelről egy jelenértékre alapozott könyvvitelre

Ma a számvitel egyik legakutabb problémája a **hihetőség**, olyan körülmények között, amikor a pénz értéke, amiben az előző gazdasági eseményeket kifejezték, csökken, és a beruházásoknál az előző, múltbeli értéken nyilvántartott eszközökhöz hozzáadódnak a mostani névleges értéken lebonyolított tranzakciók. Romániában nem engedélyezték az inflációs számvitel alkalmazását annak ellenére, hogy az „IAS 29”-ben foglalt feltételeket egy hiperinflációs számvitel szervezéséhez teljesítették, de azért az előző román kormányok próbáltak lépni, ha kis lépésekben is, ebben az irányban. Romániában a befektetett eszközök utolsó köte-

Elnevezés	Típus	Elemzett művelet	Az infláció hatása
Immateriális beruházások	Nem monetáris	Megvalósítás	(-) Mivel a megtérülési idejük több mint egy év, a profit felülméretezéséhez vezetnek
		Értékelés mérlegkészítéskor	(-) A bekerülés pillanatában megállapított értéket fogja később is tükrözni.
Materiális beruházások	Nem monetáris	Bevételezés, nyilvántartás	(-) A bekerülés pillanatában megállapított értéket fogja később is tükrözni. (-) Különböző beruházások a pénz különböző vásárlóértékű pillanataiban kerültek be a vagyonba.
		Amortizáció-számítás	A költségre a múltbeli érték alapján számolt amortizáció kerül az adózandó nyereséget növelve, az eszköz jelenértékéhez viszonyítva.

lező újraértékelése 1994-ben történt az 500. számú kormányrendelet alapján. Az 1994–1998 közötti periódusban nem volt lehetséges az eszközök újraértékelése, és az 1998/983. számú kormányrendelet lehetővé tette az építmények és a területek újraértékelését. A 2000. évtől kezdődően, a 338. számú pénzügyminiszeri rendelet alapján, az építményeket és területeket évente újra lehet értékelni, ha az éves inflációs ráta meghaladja az 5%-ot.

Melyek is lennének az érvek a jelenértékben történő számvitel mellett, amelyek véleményünk szerint visszaadnák a számvitel pillanatnyilag kérdéses hihetőségét:

1. A gazdasági történések hatásának pontosabb kimutatása az éves jelentésekre. Egy valósághibb kép bemutatása a vagyonról.
2. A gazdálkodó tőkeérték csökkenésének megelőzése (jelenértékben), ezzel összhangban, az újraszámított eredmény alapján adva ki az osztalékot.
3. A menedzsment, a döntések alátámasztásához nyújtott információk közeledése a valósághoz.
4. A vállalat teljesítményének helyes megítélése.
5. Az adatok időben és térben való összehasonlíthatósága.

Lehetséges inflációs számviteli módszerek

Az utolsó évtizedekben a számvitelnek ebben az ágazatában, akár csak más területeken is, standardizálási, normázási folyamat indult el. Időben a világszinten alkalmazott inflációs számviteli módszereket csoportosíthatjuk: konverziós módszerek, értékeléses módszerek (jelen önköltségi árra alapozva) és vegyes módszerek.

Európai és nemzetközi normák az inflációs számvitelre vonatkozóan

Az EKG a IV. (1978), valamint a VII. (1983) direktívákkal kitzúte a tagországok számvitelének harmonizációját. Az első direktíva a tőkére vonatkozó jelentések elkészítésének és bemutatásának módjára vonatkozik, míg a második a konszolidált jelentések elkészítésére. A IV. számú direktíva 33. sz. cikkelye kimondja, hogy az éves jelentésekben a készletek és a beruházások értékelése egy helyettesítési értékben történik, a többi vagyonelem értékelése pedig egy olyan módszerrel, amely figyelembe veszi az inflációt. A bekerülési érték és az új érték közötti különbözetet, mint tőkét, általánosan fogjuk könyvelni, és nem mint eredményt.

Nemzetközi szinten ezeket a inflációs hatásokat az IASC elemezte, és 1977 júniusában kiadta a 6. sz. IAS-ot Az árváltozások kezelése (Accounting Responses to Changing Price) címmel, amely nem adott konkrét megoldásokat, inkább a problémát tárta fel. 1981 júniusában próbálták korrigálni a 6. sz. IAS hiányosságait, és kiadták a IAS 15-öt, amely javított a 6. sz. IAS hiányosságain. A nemzetközi normázási folyamat további hatásaként 1983-ban megjelent a 21. sz. IAS, Az árváltozások könyvitele (The Effects of changes in Foreign Exchanges Rates), majd 1998-ban a 29. sz.

IAS, Az éves beszámolók bemutatása hiperinflációs gazdaságokban (Financial Reporting in Hiper-Inflationary Economies), amely az éves jelentéseknek már egy újraszámítási (újrakezelési) módját mutatja be infláció esetén. Szintetizálva ezeket a nemzetközi normákat, a következőket mondhatom:

1. az információk vásárlóértékben történő bemutatása, egy kombinált módszert használva a konverziós és jelenértékes módszer között;
2. a törzstőke értékének megtartása, érintve az eredményt (a negatív hatások az eredményre tevődnek át);
3. az eszközök és források értékére ható infláció számítása és könyvelése
4. az éves jelentések megvalósításának pillanatában létező jelenértékekkel történő operálás.

Nemzetközi szinten három zónára lehet osztani az inflációs modelleket alkalmazó országokat, éspedig: a kontinentális Európa, az angolszász országok és a latin-amerikai államok.

Konverziós inflációs módszerek

A konverziós módszereknek az a célja, hogy a pénz értékvesztését helyesbítsék a beszámolóokban. A helyesbítéshez egy általános árindexet alkalmaznak, egy olyan árindexet, mely egy periódusban a vásárlóerő csökkenését mutatja. Az angolszász szakirodalomban ezt a módszert vásárlóerőre alapozott módszernek vagy indexmódszernek is nevezik.

Ennek a módszernek az alap gondolata abban áll, hogy a múltbeli, bekerülési értéken nyilvántartott eszközök értékét megszorozzuk egy indexszel, és megkapjuk a jelenértéket. Ennek a módszernek az a hátránya, hogy az így kapott érték nagyobb is vagy kisebb is lehet, mint a jelen piaci érték. A módszer alkalmazásához a vagyonelemeket elosztjuk monetáris és nem monetáris elemekre. A nem monetáris elemeket újraszámítjuk a fent leírt módon.

Értékeléses inflációs módszerek

A jelenérték-módszerek alapvető módon felborítják a múltbeli értékre alapozott könyvelési módszereket, mivel sok számviteli elvet elvetnek, vagy újrafogalmaznak, mint például az óvatosság elvét. Ezek a módszerek csak a beszámoló készítésének pillanatában létező értéket veszik figyelembe, eltekintve a múltbeli, bekerülési értéktől. Ezen módszerek alkalmazása nehezebb, mint a konverziós módszereké, viszont az így elkészített beszámolók a lehető legvalóságosabbak lesznek.

De nézzük, hogyan is értékelhetjük eszközeinket és forrásainkat. Erre több technika létezik, éspedig: a becslés technikája, az indexelés technikája és a frissítés technikája.

A **becslés technikája** abból áll, hogy a jelenértéket úgy állapítom meg, hogy árajánlatokból, szakadatbázisokból, ár kalkulációkból, számlákról stb. a megfelelő aktívá értékét átvesszem.

Az indexelés technikája alkalmazásakor úgy járunk el, hogy az eszköz értékét megszorozzuk egy koefficienssel, ami az illető termékcsoporthra vagy ágazatra érvényes, és így megkapjuk a jelenértéket. Ezeket a koefficiensket a szakhatóságok tudják megadni, mint pl. a Nemzeti Statisztikai Hivatal, különböző szakmai szervezetek szakbi-

zottságai, valamint adott esetben egy-egy nagyvállalat szakirodái.

A frissítés technikája, amikor pénzügyi számításokkal kiszámítjuk a jövőértéket, vagyis, hogy milyen pénzügyi pénzáramot tud generálni az aktíva. Ennek a technikának az alkalmazása nehezebb, mert nem könnyű helyesen felbecsülni a jövőben generált pénzáramot.

Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban — XXI. rész —

A Hivatalos Közlöny I. részének 2003/564.– 003/941. és 2004/1.–2004/16. számaiban megjelent gazdasági, pénzügyi újdonságok a következő témaköröket ölelik fel:

1. adózás, adóbevallás;
2. állóeszközök amortizációja, felértékelése;
3. munkabérszerződések, munkabérré befizetendő összegek;
4. vám, áfa, luxusadó, pénzmosás, nyereségadó;
5. privatizáció, kedvezmények kis- és középvállalatok részére, mezőgazdasági pénzkiegynlítések, tőzsdapiaci normák;
6. pénzügyi auditálás, könyvizsgálás;
7. nyugdíjak, ösztöndíjak;
8. könyviteli normák, hitelszövetkezetek működése;
9. ingatlanok és földterületek visszaigénylése, tűzoltósági kötelezettségek, fiskális kasszagéphasználat;
10. külföldi utazás, helységnevek, fogyasztóvédelem, a kereskedelmi társaságok bejegyzése.

1.1. A 2003/8-as sz. központi fiskális bizottsági döntés (2003/575-ös sz. H. K.) több egységes döntést tartalmaz az ÁFA, valamint a személyi adó alkalmazása területén. A lízing műveletekre számított ÁFA-t illetően, abban az esetben, ha a szerződő fél külföldi partner és az ÁFA-t kifizette 2003. 03. 01-ig, a törvény által javasolt három könyvelési megoldás valamelyikét kell kötelező módon alkalmazni. A turizmus területén a közvetítő irodák számára kötelező számláikra ráírni, hogy 'ÁFA-t tartalmaz'. A pihenőszabadság és kezelés céljából kiutalt jegyek és szállítási értékek nem adózandók a fizetési alap 1,5%-ig számított értékig. Az alkalmazottak gyerekeinek szánt ajándékok (június 1-re, karácsonyra) értékükben nem haladhatják meg az 1 100 000 lejt. A fizetési alap 1,5%-át meghaladó összegre profitadót kell fizetni, de személyi jövedelemadót nem.

1.2. A 2003. 08. 08/1090. sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/580-as sz. H. K.) tartalmazza a 2001/7-es sz. kormányrendelet 65. cikkely 5. alpontjának az alkalmazására vonatkozó előírásokat, a személyi lakásépítés esetén igényelhető jövedelemadó-kedvezményeket illetően.

1.3. A 2002/61-es sz. kormányrendelet újraközlésre kerül (2003/582-es sz. H. K.), és tartalmazza a költségvetési jövedelmek begyűjtésére vonatkozó normákat.

1.4. A 2003/86-os sz. kormányrendelet (2003/624-es sz. H. K.) meghatározza, hogy 2004. 01. 01-től a szociális járulékok: társadalmi biztosítási járulékok, munkanélküli járulékok, az egészségügyi járulékok és a

munkavédelmi járulékok esetében a tartozások jelentése, kifizetése, ellenőrzése a pénzügyminisztérium hatáskörébe kerülnek. Azok a befizetők, akik a 2003. 12. 31-ig esedékes tartozásaikat és késési kamataikat nem fizették ki 2004. 01. 31-ig, leltári közlést kötelesek leadni 2004. 02. 15-ig a pénzügyi igazgatóságoknak.

1.5. A 2003/1034-es sz. kormányhatározat (2003/642-es sz. H. K.) megváltoztatja a 2002/36-os sz. kormányrendelet alkalmazási normáinak 4.02 pontját, amely alapján azoknak a jogi személyeknek, akik kezelésében vagy használatában közvagyonni vagy állami tulajdonban levő ingatlanok vagy területek vannak, épületadót kell fizetniük.

1.6. A 2003/1036-as sz. kormányrendelet (2003/644-es sz. H. K.) megváltoztatja a 2001/75-ös sz. kormányrendelet alkalmazására vonatkozó módszertani normákat a 2003/31. sz. kormányhatározat szerint, a fiskális bizonyítvány kiadásának megszervezését és a tevékenységet illetően.

1.7. A 2003/1230-as sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/682-es sz. H. K.) megváltoztatja a 2003/143-as sz. kormányrendeletet (2003/81-es sz. H. K.), amely szerint a fiskális képviselők (külföldi jogi és fizikai személyek, akik Romániában jövedelemhez jutnak) belöldi fiskális képviselőket kell válasszanak. Ezek a felek közjegyző által láttamozott szerződést kötnek e célból. A fiskális képviselő saját felelősségére írásban is elvállalja ezt.

1.8. A 2003/112-es sz. sürgősségi kormányrendelet (2003/748-as sz. H. K.) a 2003/561-es sz. törvény által (2003/916-os sz. H. K.) jóváhagyott pénzügyi szabályozásokat tartalmaz.

1.9. A 2003/507-es sz. törvény (2003/853-as sz. H. K.) tartalmazza a 2004-es állami költségvetést. A törvény szerint a szociális célokra (saját bölcsődék, óvodák, iskolák, orvosi rendelők, könyvtárak, étkezdék, sportegyesületek, munkásszállók, az alkalmazottak gyerekeinek vásárolt ajándékok, a női alkalmazottaknak szánt ajándékok, szállítási költségek részterítése) elköltött, a fizetési alapra számított 2%-ot meg nem haladó összegek nem profit-adózandók, és az ebédjegyek sem.

1.10. A 2003/511-es sz. törvény megváltoztatja és kibővíti a 2002/120-as sz. sürgősségi kormányrendeletet (2003/876-os sz. H. K.) az exportsegélyeket illetően.

1.11. A 2003/571-es sz. adóügyi törvény (2003/927-es sz. H. K.) tartalmazza az összes adót, amelyeket 2004. 01. 01-től az állami költségvetésbe be kell fizetni. A külön törvényeket, amelyek csak egy adóalanyra vonatkoztak, hatályon kívül helyezi. A törvény eleget tesz az eu-

rópai uniós követelményeknek. A törvény alkalmazására vonatkozó módszertani normák a következőkben fognak megjelenni.

1.12. A 2003/1.753-as sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/929-es sz. H. K.) tartalmazza a pénzügyi ellenőrök etikai kódját, amelyet tevékenységük során kell betartaniuk.

1.13. A 2003/92-es sz. kormányrendelet (2003/941-es sz. H. K.) tartalmazza az adóügyi kormányrendeletet.

1.14. A 2003/1.574-es sz. törvény (2004/2-es sz. H. K.) tartalmazza az országos adóügyi ügynökség megszervezését és működési előírásait (2004. 01. 01-től).

1.15. A 2003/1.848-as sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2004/4-es sz. H. K.) tartalmazza az adózási rácsokat (18–40% között), amelyeket 2004-ben kell alkalmazni a személyi jövedelemadózási területén. A nem adózandó összeg havonta 2 000 000 lej, a nyugdíjak esetén pedig 8 000 000 lej.

1.16. A 2003/1.844-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet tartalmazza a 157(3). cikkelynek a 2003/571-es sz. adóügyi törvény alkalmazására vonatkozó normákat a vámnal való ÁFA-mentesítést illetően. A 2003/1.845-ös sz. rendelete (2004/14-es sz. H. K.) pedig alkalmazási normákat tartalmaz a VI. fejezet (ÁFA-törvénykezelés) alkalmazására.

1.17. A 2003/1.538-as sz. kormányhatározat (2004/12-es sz. H. K.) tartalmazza a pénzügyi ellenőrzés megszervezésére és működésére vonatkozó rendeleteket.

1.18. A 2003/1.847-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2004/13-as sz. H. K.) tartalmazza a 2003/571-es sz. törvény alkalmazására vonatkozó szabályokat, meghatározván azokat az egyszemélyes tevékenységeket, amelyek esetében évi adónormák alapján számítják az adót.

2.1. A 2003. 08. 05/4-es sz. Román Nemzeti Bank rendelete, valamint az Országos Statisztikai Intézet 2003. 08.06/24.555-ös sz. rendelete (2003/576-os sz. H. K.) tartalmazza a lej/USD hivatalos árfolyamait 1945-től 1989-ig, amelyeket az ingatlanok felértékelésére használnak a 2001/10-es, valamint a 2002/501-es sz. törvények alkalmazásában.

2.2. A 2003/81-es sz. kormányrendelet (2003/624-es sz. H. K.) kötelezi a közzétételményeket, hogy a tulajdonukban levő állóeszközöket felértékeljék és amortizálják. A 2003/483-as sz. törvény (2003/827-es sz. H. K.) jóváhagyja a 2003/81-es sz. kormányrendeletet. A 2003/1.487-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/788-as sz. H. K.) tartalmazza a 2003/81-es sz. kormányrendelet alkalmazására vonatkozó módszertani normákat.

3.1. A 2003/96-os sz. sürgősségi kormányrendelet (2003/750-es sz. H. K.) a terhes nők munkahelyi védelmét szolgálja. A rendelet előírása szerint az alkalmazottakat kímélni kell, és az alkalmazott írásban kell értesítse munkaadóját orvosi igazolvány mellékelésével.

3.2. A 2003/1.225-ös sz. kormányhatározat (2003/763-as sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2000/434-es sz. kormányhatározatot a munkaadókat terhelő területén.

3.3. A 2003/1.300-as sz. kormányhatározat (2003/807-es sz. H. K.) engedélyezi a december 29, 30, 31-i szabadnapokat, amelyeket 2003. november 22-én és 29-én, valamint december 13-án kell előre ledolgozni.

3.4. A 2003/1.644-es sz. munkaügyi minisztériumi rendelet (2003/855-ös sz. H. K.) jóváhagyja a 2003/86-os sz. kormányrendelet alkalmazására vonatkozó módszertani normákat a nyugdíjalap, munkanélküli alap, munkavédelmi alap, egészségügyi alap kötelezettségek bejelentését és ezeknek a területi pénzügyi igazgatóságokhoz 2004. 01. 01-től való kifizetését illetően.

3.5. A 2003/519-es sz. törvény (2003/864-es sz. H. K.) tartalmazza az állami biztosítási költségvetést a 2004-es évre vonatkozóan. A törvény 7 682 000 lejre emeli a havi bruttó átlagfizetést. Ugyanazon összeget fizetik temetkezési segélyként a nyugdíjas vagy az alkalmazott elhalálása esetén, valamint 3 841 000 lejt az alkalmazott családtagjának elhalálása esetén. A fizetési alap 31,5%-át kitevő összeg fizetendő be normális munkaviszonyok esetén, valamint 36,5% különleges és 41,5% speciális munkaviszonyok esetén a nyugdíjalapba. A fenti százalékokból az alkalmazott bruttó fizetéséből 9,5% vonandó le, a különbséget a munkáltató fizeti. A munkaadónak a munkanélküli alapba 3%-ot kell befizetnie 2004. 01. 01-től, az alkalmazottak továbbra is 1%-ot fizetnek. A munkabaleset-védelemre és munkahelyi megbetegedésekre továbbra is 0,5%-ot kell fizetnie a munkaadónak.

3.6. A 2003/541-es sz. törvény (2003/913-as sz. H. K.) megváltoztatja a 2003/53-as sz. munkatörvényt, meghosszabbítván a munkakönyvek használatát 2006. 12. 31-ig.

3.7. A 2003/1.515-ös sz. kormányhatározat (2003/920-as sz. H. K.) 2 800 000 lejre határozza meg a havi minimum bruttó bért egész napra (172 óra átlag) vonatkozóan.

4.1. A 2003/653-as sz. H. K.-ben újraközlök a 2002/345-ös sz. ÁFA-törvényt.

4.2. A Román Nemzeti Bank 2003/35-ös sz. körlevele (2003/867-es sz. H. K.) szerint a 2004-es év folyamán az 50 000 lejes papírpénz 2000-es kiadását, valamint a 100 000 lejes papírpénz 1998-as kiadását kivonják a forgalomból. 2004. 02. 29-ig a gazdasági egységek átveszik mint fizetési eszközt, azután 2004. 05. 31-ig a bankok, és azután csak a RNB bukaresti, kolozsvári, jászvásári és temesvári kirendeltségénél cserélik majd be.

5.1. A 2003/72-es sz. sürgősségi kormányrendelet (2003/610-es sz. H. K.) hektáronként, maximum 5 ha-ig, 2 millió lejes segélyben részesíti a mezőgazdasági termelőket a 2003–2004-es mezőgazdasági évre.

5.2. A 2003/119-es sz. kis- és középvállalatok és szövetkezetek országos szervezetének rendelete (2003/650-es sz. H. K.) tartalmazza a tulajdonosok, valamint ezek alkalmazottainak az informálására és továbbképzésére vonatkozó támogatási programot.

5.3. A 2003/122-es sz. kis- és középvállalatok és szövetkezetek országos szervezetének rendelete (2003/663-as sz. H. K.) tartalmazza a kisiparosok és díszművesek fellendítésére vonatkozó nemzeti támogatási programot.

5.4. A 2003/137-es sz. kis- és középvállalatok és szövetkezetek országos szervezetének rendelete (2003/682-es sz. H. K.) kedvezményeket tartalmaz a kis- és középvállalatok számára 50 000 eurós értékig a 4.4. pont szerint, az új vállalatok esetében pedig 10 000 euróig (4.2 pontja szerint).

5.5. A 2003/1.206-os sz. kormányrendelet (2003/736-os sz. H. K.) jóváhagyja a 2003/81-es sz. sürgősségi kormányrendelet alkalmazására vonatkozó módszertani normákat a kis jövedelműek számára a fűtésre (központi fűtés, földgáz, fa, szén, kőolaj-termékek felhasználásával) járulékos kedvezményeket illetően.

5.6. A 2003/166-os sz. versenyhivatalnak a rendelete (2003/738-as sz. H. K.) tartalmazza a munkaerő foglalkoztatásáért igényelhető állami segítyt az 1999/143-as sz. törvény alkalmazására vonatkozó szabályzat szerint.

5.7. A 2003/119-es sz. sürgősségi kormányrendelet (2003/777-es sz. H. K.) megváltoztatja az 1990/54-es sz. törvény-dekrétum alapján kibocsátott működési engedélyeket, kötelezven ezek kicserélését 2004. 06. 30-ig, a 2002/507-es sz. törvény szerint.

5.8. A 2003/454-es sz. törvény (2003/829-es sz. H. K.) tartalmazza a mezőgazdaságnak és erdészetnek pénzügyi célra szánt, nem térítendő és térítendő segélyek kiutalására vonatkozó általános feltételeket.

5.9. A 2003/596-os sz. törvény (2003/930-as sz. H. K.) jóváhagyja a 2003/72-es sz. sürgősségi kormányrendeletet, hektáronként (5 ha-ig) 2 000 000 lejjel segélyezven a mezőgazdasági termelőket.

5.10. A 2003/603-as sz. törvény (2003/930-as sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti az 1999/143-as sz. törvényt az állami segélyekre vonatkozóan.

5.11. A 2003/597-es sz. törvény (2003/939-es sz. H. K.) hatályon kívül helyezi a 2003/82-es sz. sürgősségi kormányrendeletet (amely kibővítette a 2003/72-es sz. sürgősségi kormányrendeletet).

6.1. A 2003/4-es sz. az Ingó Értékek Országos Felügyeletének rendelete megváltoztatja a 2003/1. sz. rendeletét, amely szerint a tőzsdépiaci pénzügyi tevékenységet lebonyolító gazdasági egységeket, a nyitott alapokat nyilvántartó, valamint ezeket raktározó vállalatokat pénzügyi auditálásra kötelezik, az auditálók pedig csak olyanok lehetnek, akik be vannak jegyezve az Ingó Értékek Országos Felügyeleténél levő nyilvántartásban.

6.2. A 2003/598-as sz. H. K. újraközi az 1999/75-ös sz. sürgősségi kormányrendeletet, amely tartalmazza a pénzügyi auditálás megszervezését.

6.3. A 2003/1.226-os sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/666-os sz. H. K.) kötelezi az állami tulajdonban vagy résztulajdonban lévő gazdasági egységeket, hogy szervezzék meg a pénzügyi előellenőrzést és a belső pénzügyi auditálást a 2003/522-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet által jóváhagyott módszertani normák és az ezeket ért változtatások alapján.

6.4. A 2003/1.169-es sz. kormányhatározat (2003/726-os sz. H. K.) tartalmazza és jóváhagyja a fiskális ellenőrzésre vonatkozó módszertani normákat az 1997/70-es sz. kormányrendelet alapján.

6.5. A 2003/9-es sz. pénzügyminisztériumi döntés (2003/781-es sz. H. K.) útmutatásokat tartalmaz a profitadó számítására a Nemzetközi Könyvviteli Szabványok használata esetén.

7.1. A 2003/1.006-os sz. kormányhatározat (2003/618-as sz. H. K.) meghatározza, hogy 2003. 09. 01-től a nyugdíjak 2,65%-nyi növekedésben részesülnek, valamint a 91. betegszabadsági nap után a TB-ből kifizetendő betegjárulék is 2,65%-kal nő.

7.2. A 2003/417-es sz. munkaügyi minisztériumi rendelet (2003/648-as sz. H. K.) jóváhagyja a 2003/67-es sz. sürgősségi kormányrendelet alkalmazására vonatkozó módszertani normákat a mezőgazdasági nyugdíjak duplázását illetően 2004. 01. 01-től.

7.3. A 2003/107-es sz. sürgősségi kormányrendelet (2003/747-es sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2002/346-os sz. törvényt a munkabalesetek és munkahelyen történt megbetegedések biztosításával kapcsolatban. A rendelet szerint az első 3 napra a munkabaleseti járulékot vagy munkabetegségi járulékot a munkaadó fizeti, a következőket már a munkabaleseti alaphól fizetik.

7.4. A 2003/1.627-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/847-es sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti az 1997/831-es sz. kormányhatározatot, kötelezven a számla kiállítását a részfizetések esetén.

7.5. A 2003/1.383-as sz. kormányhatározat (2003/856-os sz. H. K.) előírja, hogy a nyugdíjak, valamint a betegszabadságon levők és a gyereknevelésen levő alkalmazottak esetében a 91. naptól kezdve a járulékokat 3,1%-kal emelik 2003. 12. 01-től.

7.6. A 2003/660-as sz. munkaügyi-minisztérium rendelete (2003/888-as sz. H. K.) megváltoztatja a 2003/417-es sz. rendeletet a mezőgazdaság nyugdíjak területén.

7.7. A 2003/1.431-es sz. kormányhatározat (2003/894-es sz. H. K.) tartalmazza a havi minimum garantált jövedelmeket családonként a 2004-es évre (2 személyes család esetén az összeg 1 480 000 lej, 3 tagú család esetében 2 057 000 lej).

7.8. A 2003/1.433-as sz. törvény (2003/897-es sz. H. K.) tartalmazza a nyugdíjak ötödik rekorellálását 2004. 01. 01-től.

7.9. A 2003/544-es sz. törvény (2003/917-es sz. H. K.) jóváhagyja a nyugdíjasok esetében a nyugdíjalapba való tartozások eltörlését.

7.10. A 2003/598-as sz. törvény (2003/936-os sz. H. K.) jóváhagyja a 2003/107-es sz. sürgősségi kormányrendeletet, megváltoztatván és kibővítvén a 2002/346-os sz. törvényt a munkabalesetek területén. A törvény szerint az utolsó 6 hónapnak az átlagos napi jövedelem összegének a 80%-át fizetik. Munkabalesetkor maximum 12 havi átlag bruttó bért fizetnek, elhalálozás esetén pedig 4 havi átlag bruttó bért fizetnek a hozzátartozóknak.

7.11. A 2003/577-es sz. törvény (2004/1-es sz. H. K.) jóváhagyja a 2003/9-es sz. kormányrendeletet, megváltoztatván és kibővítvén a 2000/19-es sz. nyugdíjtörvényt.

8.1. A 2003/1.077-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/580-as sz. H. K.) tartalmazza azokat a feltételeket, amelyeket be kell tartani, abban az esetben, ha a számlákat csak egy példányban kell kitölteni.

8.2. A 2003/799-es sz. H. K. újraközlő az 1999/119-es sz. kormányrendeletet a vállalat belső ellenőrzése és a pénzügyi előellenőrzésre vonatkozóan.

8.3. A 2003/1.746-os sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/891-es sz. H. K.) tartalmazza a költségvetési egységek számára a 2003-as év zárására vonatkozó könyvviteli normákat.

8.4. A 2003/1.775-ös sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/906-os sz. H. K.) tartalmazza az 1997/831-es sz. kormányhatározat alapján a cégek jelzéseit tartalmazó számlanyomtatványok jóváhagyott modelljeit.

9.1. A 2003/896-os sz. kormányhatározat (2003/588-as sz. H. K.) tartalmazza a 2003/15-ös sz. törvény alkalmazására szükséges módszertani normákat a fiatalok lakásépítésére szánt kedvezményeket illetően. A 2003/560-as sz. törvény jóváhagyta (2003/916-os sz. H. K.) a 2003/101-es sz. sürgősségi kormányrendeletet, amely megváltoztatta és kibővítette a 2003/15-ös sz. törvényt.

9.2. A 2003/1.386-os sz. kormányhatározat (2003/863-as sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2003/400-as sz. kormányhatározatot a tulajdonosi társaságok területén.

9.3. A 2003/537-es sz. törvény (2003/911-es sz. H. K.) szerint kamatfedezésben részesíti azokat a kölcsönzőket, akik az Országos Lakásépítkezési Ügynökségen keresztül építenek lakást.

10.1. A 2003. 08. 22./977 és a 2003. 08. 22./978-as sz. kormányrendeletek (607-es sz. H. K.) kötelezik a fizikai, valamint a gazdasági egységeket, hogy havonta fizessenek rádió- és televízió-illetékeket. Kivételt képeznek a mezőgazdasági nyugdíjasok, szervezetek, alapítványok, egyházak, stb.

10.2. Az alkotmány felülvizsgált és a megváltoztatott cikkelyeit a 2003/669-es sz. H. K. tartalmazza.

10.3. A közigazgatási és belügyminisztérium 2003/525-ös sz. rendelete (2003/677-es sz. H. K.) tartalmazza a gépjárművezetői jogosítvány eléréséért való vizsga szervezését és lebonyolításának előírásait.

10.4. A 2003/1.171-es sz. kormányhatározat (2003/741-es sz. H. K.) tartalmazza az 1992/129-es sz. törvény alkalmazására vonatkozó módszertani normákat az ipari rajzok és modellek védelme érdekében.

10.5. A 2003/401-es sz. törvény (2003/749-es sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti az 1991/50-es sz. építkezési törvényt.

10.6. A 2003/121-es sz. kormányrendelet (2003/875-ös sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti az 1996/21-es sz. versengés (konkurencia) törvényt.

10.7. A 2003/1.661 bis sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2003/881-es sz. H. K.) tartalmazza az adományokból és szponzorizálásból bejött összegek elhasználására vonatkozó módszertani normákat.

Pásztor Csaba

Könyvismertető: Székelyföld (A Kárpát-medence régiói könyvsorozat 1. kötete)

Az elmúlt év őszén megjelent terjedelmes (452 oldalas) tanulmánykötet a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja által tervbevetett, a Kárpát-medence régiói könyvsorozat első kötete. A könyv tizennégy társszerzője, Dr. Horváth Gyula akadémiai doktor, a Pécsi Tudományegyetem professzora, az MTA Regionális Kutatások Központjának főigazgatója irányításával, munkacsoport helyszínen végzett több éves kutatásai alapján, sikerült a könyv tizenöt fejezetében reális képet nyújtania a Székelyföld múltjáról, jelenéről s tudományos szinten végzett elemzések alapján, megfogalmaznia azokat a stratégiai célkitűzéseket, amelyek megvalósításával belátható időn belül megoldható a történelmi viszontagságok miatt főleg gazdaságilag elmaradt régió visszafejlődésének megállítása, lemaradásának felszámolása s a kor kívánalmainak megfelelő gazdasági-társadalmi fejlődés biztosítása. Mindez érvényes a XX. században feldarabolt Kárpát-medence teljes területére. Ehhez azonban elengedhetetlenül szükség van „a hajdani évszázadokon keresztül a Kárpát-medencében kialakult integrációs kapcsolatok modern formában történő újrászervezésére.” Ezt kívánja elősegíteni az MTA Regionális Központja által elindított könyvsorozat. Ezt meg lehet és meg kell valósítani, ebben érdekelt a Kárpát-medence különböző régióival kapcsolatban lévő

valamennyi ország, hiszen előbb vagy utóbb tagjai lesznek az Európai Uniónak.

A rendelkezésünkre álló keret nem teszi lehetővé a könyv tartalmának részletes bemutatását, ezért csak az egyes fejezetek címének közlésére szorítkozunk, amelyek alapján olvasóink következtethetnek a könyvben a szerzők által egyébként részletekben menően tárgyalt problémákról: Előszó (Enyedi György akadémikus), Bevezető (Horváth Gyula), I. fejezet: Történeti áttekintés (Kánya József), II. fejezet: A Székelyföld természetszerkezete, III. fejezet: Népeség, munkaerőpiac (Bernád Ildikó, Deák Miklós), IV. fejezet: Természeti erőforrások, környezet állapota (Virginás Zolna), V. fejezet: Mező-erdőgazdaság (Benedek Márta, Fori Endre), VI. fejezet: Ipari terek és vállalkozások (Illyés Ferenc, Horváth Gyula), VII. fejezet: Piaci szolgáltatások (Geréb László, Illyés Ferenc), VIII. fejezet: Turizmus (Horváth Alpár), IX. fejezet: Közlekedés és távközlés (Deák Miklós, Erdősi Ferenc), X. fejezet: Humán szolgáltatások (Dézsi Kinga), XI. fejezet: Kulturális örökség védelme. A kulturális ipar alapjai (Ferencz Angéla, Kánya József), XII. fejezet: A Székelyföld közigazgatása (Kassay János), XIII. fejezet: Önkormányzati finanszírozás (Geréb László), XIV. fejezet: A Székelyföld fejlesztésének gazdaság- és társadalompolitikai keretei (Horváth Gyula -

Kolumbán Gábor), XV. fejezet: Székelyföld fejlesztési stratégiájának elemei (Hajdó Csaba).

A kötet értékes dokumentációs anyagot tartalmaz, 145 táblázatot, 68 ábrát, valamint gazdag irodalomjegyzéket.

Dr. Kerekes Jenő

Hírek

VI. Ifjú Közgazdász Találkozó

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Frakciója (RIF) országos szervezete a székelyudvarhelyi szervezettel közösen 2004. május 14–16-a között Székelyudvarhelyen szervezi meg a VI. Ifjú Közgazdász Találkozót. A találkozó témája: „Vállalkozzunk fiatalon az EU küszöbén”. A rendezvény fő kérdéskörei a következők: vállalatértékelés; modern banki fizetési eszközök; EU-s támogatási lehetőségek bemutatása a kis- és középvállalkozók számára; környezetvédelem és hulladék-újrahasznosítás; szervezeti kultúra és szervezeti menedzsment; továbbképzés, humán erőforrás fejlesztés; befektetési lehetőségek. További információk igényelhetők 2004. március 15-e után személyesen az RMKT székházban (Kolozsvár, Aurel Suciú út 12. szám), telefonon a 0264-431488 telefonszámon vagy e-mailen az office@rmkt.ro címen. Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Pályázati lehetőség

Az RMKT országos elnöksége pályázatot hirdet kutatási tevékenységre „A szolgáltatások helyzete a román gazdaságban” témával. A három legjobb tanulmányt díjazzuk, a nyertes tanulmány pedig a vándorgyűlés egyik szekciójának lesz a vitaindító előadása. A tanulmánynak magában kell foglalnia: a szolgáltatási szektor alakulását, összehasonlítási elemzést a közép-kelet-európai és nyugat-európai helyzettel, kiértékelés, perspektívák bemutatása. Pályázati határidő: 2004. június 30. Korhatár: 35 év, díjazás: 1. díj: hatmillió, 2. díj: négyezer, 3. díj: kétezer lej.

1%-os támogatás a non-profit szervezetek és intézmények számára

A 2003/571-es sz. adóügyi törvény (2003/927-es sz. H. K.), 90-es cikkelye tartalmazza az évi globális jövedelemadó meghatározásának és kifizetésének módját. A törvény értelmében minden adózó személy saját maga rendelkezhet az évi jövedelemadójának 1%-áról, melyet non-profit szervezetek támogatására fordíthat. Az összeg kiszámítása, levonása és átutalása a munkaadó vagy az illetékes pénzügyi szerv kötelessége. A törvény alkalmazására vonatkozó módszertani normák a következőkben fognak megjelenni. Bővebben a következő számunkban mutatjuk be a törvény alkalmazását.

Az előbbiekre hivatkozva, arra kérünk minden közgazdászt és RMKT szimpatizánst, hogy kihasználva ezt a lehetőséget, éves adójának 1%-át az RMKT tevékenységének fejlesztésére ajánlja. Nagy segítséget jelentene szervezetünk számára az

Önök támogatása, így Önök is hozzájárulhatnak szervezetünk sikeres fejlődéséhez.

Az alapszabályzata alapján, az RMKT célkitűzése és tevékenységi köre a következő:

A társaság célkitűzései:

- a tagok tevékenységének szervezése és szakmai szempontból való támogatása
- együttműködés hasonló társaságokkal, szakmai intézményekkel, valamint hazai és külföldi szakemberekkel
- az elsősorban magyar nyelven zajló minden szintű közgazdasági szakoktatás támogatása
- a tudományos közgazdasági szakkutatás szorgalmazása és támogatása
- regionális és nemzeti tanulmányok és stratégiák kidolgozása
- a gazdasági szakterületen zajló tevékenységek támogatása országunk gazdasági színvonalának az Európai Unió tagállamainak a szintjére való emelésének a figyelembevételével.

A fenti célkitűzések teljesítése érdekében a társaság a következő tevékenységeket fejti ki:

- szakmai tanácsadásokat, tudományos értekezéseket, szakterületi gyűléseket, gazdasági témájú kerekasztal-beszélgetéseket stb. szervez
- különböző formában szakmunkákat közöl: időszakos újságokat, tanulmányköteteket stb.
- kezdeményezi és támogatja a gazdasági, minden szinten anyanyelven zajló gazdasági oktatást
- szaktanácsadást nyújt fizikai és jogi személyeknek
- szaktanácsadást nyújt gazdasági tevékenységet kifejtő egységek alapításának, szervezésének és működésének tekintetében, elsősorban a kis- és közepes vállalkozóknak
- tagjainak dokumentációs lehetőséget nyújt: szakkönyvtárak, részvétel különböző hazai és külföldi tanácskozáson stb.
- anyagi támogatást nyújt tagjai számára a tudományos kutatás tekintetében (például: tanulmányösztöndíjak, díjak, kitüntetések stb.)
- különböző formában a fiatal közgazdászoknak támogatást nyújt egyes versenyek és szaktáborok stb. szervezésére
- kitüntetett figyelmet fordít a fiatal közgazdászok felkészítése és szakmai tökéletesítése szempontjából, elsősorban bevonásukat a tudományos kutatásba
- más akciókat szervez a társaság célkitűzésének megfelelően

Terveink a 2004-es évre:

- március: Az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás múltjából II. kötetének kiadása.

- aprilis: Gazdasági média tanácskozás Kolozsváron, közös szervezés a Magyar Újságírók Romániai Egyesületével
- május: VI. Ifjú Közgazdász Találkozó Székelyudvarhelyen, közös szervezés a székelyudvarhelyi helyi szervezettel
- május – december: Gazdasági felnőttoktatási központ beindítása (tréningek szervezése, RMKT számítógépterem berendezése)
- augusztus: részvétel a Magyar Közgazdasági Társaság évi Vándorgyűlésén, Eger
- augusztus: részvétel az Ady Akadémián, Debrecen

- szeptember: IV. Civil Fórum, Gazdasági szekció szervezése, Kolozsvár
- október 8–10.: XII. Közgazdász Vándorgyűlés szervezése Kolozsváron, közös szervezés a kolozsvári helyi szervezettel
- október – november: III. Módszertani továbbképzés közgazdaságot oktató tanárok számára
- román–magyar közgazdasági szakszótár kiadása
- Közgazdász Fórum folyamatos megjelenése
- Folytatódnak a szövetkezeti kutatócsoport munkálatai.

Rezumatul revistei în limba română

Rolul parcurilor industriale în dezvoltarea regională

JUHÁSZ MÓNIKA ANETTA

În cele patru capitole ale lucrării se tratează diversele aspecte ale parcurilor industriale, parcuri care propriu zis doar de doi ani sunt în centrul preocupărilor la noi.

În primul capitol se prezintă istoricul formării conținutului noțiunii de parc industrial, noțiune care a apărut pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, ca o formă a industrializării. Primele parcuri industriale – care de fapt reprezintă o concentrare în spațiu a activității economice, un teritoriu bine delimitat fizic, dispunând de o infrastructură modernă, asigurând totodată servicii la un ridicat nivel tehnic pentru un număr mare de firme, care doresc să le folosească împreună în activitatea lor economică – au apărut la începutul secolului XX. în SUA și în Anglia. Caracteristica principală a acestor forme tradiționale era o dezvoltare pur cantitativă. După cel de al doilea război mondial înființarea de parcuri industriale a luat o largă dezvoltare (numărul lor azi, pe plan mondial, se cifrează aproximativ la 20.000), concentrându-se însă cu precădere asupra elementelor de calitate, punând accentul pe exploatarea posibilităților inovatoare pe care le oferă. În acest capitol autorul se oprește și asupra caracteristicilor acestor parcuri.

În al doilea capitol se tratează aprofundat rolul parcurilor industriale în dezvoltarea regională. Se subliniază că ele, sprijinindu-se pe resursele umane și materiale ale zonelor limitrofe, crează o corelație strânsă între colectivitățile din împrejurime, de unde recruează forța de muncă necesară firmelor care desfășoară activitatea lor în aceste parcuri, influențează benefic învățământul local, manifestă o puternică influență asupra populației din alte regiuni de a se muta în această localitate, ceea ce are drept consecință dezvoltarea pieții imobilelor, activitatea de construcții locale etc. Oferă o serie de avantaje firmelor, asigură infrastructura necesară desfășurării cu eficiență a activității, ușurează mult punerea lor în funcțiune, întrucât aceste firme nu au nevoie de obținerea de aprobări separate din partea diverselor instituții (pompieri, protecția muncii, protecția mediului etc.), întrucât aceste aprobări sunt acordate în mod global pe ansamblul teritoriului unde se amplasează parcul industrial. În această situație firmele pot să se concentreze asupra propriilor acti-

vități. Deasemenea sunt pomenite și diversele servicii care se oferă în cadrul parcurilor industriale salariaților acestor firme: posibilități de distracții, de practicare de activități sportive, unități alimentare, centre de aprovizionare. Aceste unități, la rândul lor, joacă un rol important în atragerea de noi forțe de muncă.

Se scoate în evidență rolul parcurilor industriale ca mijloc de stimulare a investițiilor, de creare de noi locuri de muncă, de ridicare a nivelului tehnic, precum și de diminuare a diferențelor de nivel existente între diversele zone. Influența asupra dezvoltării teritoriale se realizează printr-o strânsă colaborare cu instituțiile administrației locale și cu alte instituții în care participă în număr mare localnici.

Al treilea capitol este rezervat prezentării rolului pe care le au parcurile industriale în realizările schimbărilor structurale în economia României. Sunt prezentate reglementările în vigoare, începând cu prezentarea sistemului de concurs publicat în 2001. Conform acestuia de amplasarea teritorială și de dezvoltarea parcurilor industriale răspunde ministerul dezvoltării și al prognozei. Suprafața unui parc industrial s-a stabilit la minimum 10 hectare, teren așezat lângă un drum național sau european. Prin această reglementare s-au acordat o serie de avantaje pentru investitori. În anul 2002 a fost pus în aplicare Programul Guvernamental al Parcurilor Industriale, prin care s-a urmărit stimularea realizării infrastructurilor necesare.

De la publicarea programului până în august 2003, din cele 126 proiecte înaintate, au fost aprobate 11, din care 9 sunt în stadiu incipient de realizare și care necesită investiție în valoare de 410 milioane EURO pentru realizarea infrastructurii necesare. Ele vor asigura aproximativ crearea de 24.000 locuri de muncă. Pentru înființarea de parcuri industriale oferă sprijin financiar și programul Phare. În țara noastră, până în august 2001 din cele 43 de proiecte prezentate 13 au fost aprobate. Dintre parcurile industriale planificate 10% au beneficiat de ajutor financiar. Exceptând regiunea sud-vest, toate regiunile de dezvoltare economică dispun de proiecte de parcuri industriale, ce urmează a fi finanțate în cadrul programului Phare.

În continuare se prezintă situația privind proiectarea parcurilor industriale pe regiuni de dezvoltare economică. Se evidențiază regiunile din vestul țării cu 20,6 %, ce reprezintă dublul mediei pe țară. Dar și în celelalte două regiuni din Transilvania, regiunea centrală și regiunea nord-vest, numărul parcurilor industriale depășește media pe țară. Majoritatea parcurilor (82,5%) sunt în stare de proiect. Două

judete (Bistrița-Năsăud și Buzău) deocamdată, nu dispun de nici un proiect. În continuare este prezentată situația din mai multe județe ardelenne (Satu Mare, Sălaj, Cluj, Maramureș). Dintre cele 18 parcuri proiectate în aceste județe, doar cel din Cluj, precum și cel din Jibou au obținut aprobarea de înființare a parcului industrial. Capitolul se încheie cu prezentarea situației din celelalte regiuni de dezvoltare din țară, se prezintă profilul parcurilor proiectate din aceste regiuni. În capitala țării se proiectează înființarea de trei parcuri industriale, dintre care se evidențiază parcul înființat din inițiativă privată, parcul comercial (business parc) Metav, care defapt este singurul parc pus în funcțiune.

În capitolul patru se face o comparație între România și Ungaria privind situația parcurilor industriale. Întrucât Ungaria în această privință ne depășește cu o generație, autorul este de părere că cunoașterea rezultatelor pozitive, dar și cele negative ar putea avea un efect benefic asupra eforturilor depuse în acest domeniu de țara noastră.

La sfârșitul lucrării se prezintă literatură bogată privind parcurile industriale.

Problema calității și însușirea de absolvenții instituțiilor de învățământ profesional maghiar a capacității de a concura cu succes pe piața forței de muncă

SOMAI JÓZSEF

În lucrare autorul prezintă situația profesională în limba maghiară din Transilvania. Deși în sec. XX din cauza cunoscutelor evenimente istorice au apărut toate condițiile instabilității învățământului în limba maghiară din Ardeal, nu se poate spune că acest învățământ ar fi în stare de critică. Însă în situația în care ne aflăm în prezent, se desfășoară o luptă crâncenă pentru un învățământ de calitate. Înregistrarea sub aspectul infrastructurii, indispensabil pentru asigurarea unei calități necesare la cerințele zilei, este foarte slabă în instituțiile de învățământ. Folosirea limbii maghiare de profesie lasă mult de dorit, în regiunile în care ponderea etniei este redusă nu există posibilitate de alegere pentru tineretul maghiar.

Prima întrebare care se ridică în privința acestui învățământ: oare cele existente pot asigura absolvenților să concureze cu succes pe piața forței de muncă? Aceste școli pot asigura elevilor dragostea față de profesiunea aleasă? Găsesc oare locuri de muncă unde se pot fructifica cunoștințele însușite? Structura instruirii corespunde schimbărilor de profil ce apar, în mod firesc, pe piața forței de muncă ca urmare a dezvoltării economice, a aplicării tehnicii și tehnologiei în diversele ramuri ale economiei etc. Este cunoscut că de fapt conținutul cunoștințelor în valoarea adăugată determină poziția concurența de pe piață.

Autorul tratează puterea de transformare au capitalului, interpretează noțiune de capacitate de concurență și formulează întrebară oare membrii apti la muncă a societății care abia au scăpat din schimbarea sistemului economic, pot face față cerințelor pieții, luând în considerare cunoștințele profesionale de care dispun,

nivelul lor cultural? Cunoștințele profesionale pe care le oferă educația și pregătirea profesională pe care le oferă în prezent sistemul de învățământ pot fi fructificat în mod eficient în condițiile economiei de piață?

Pentru a putea obține un răspuns cât se poate de real, autorul analizează problema salarizării, prezintă noua lege a învățământului, care de câțiva ani a dat posibilitate la reînființarea învățământului profesional în limba maghiară în rețeaua învățământului preuniversitar, cât și în cel universitar. Prezintă date statistice din care reiese că problema învățământului profesional în limba maghiară este complet incidentală, nu există vreun semn că se acomodează de necesitățile pieții forței de muncă.

În anul școlar învățământul profesional pe plan național a avut o pondere doar de 33% față de învățământul teoretic. Ministerul învățământului, urmând trendurile UE, dorește să majoreze ponderea învățământului profesional pe țară la 49%. Aceasta ne obligă o concentrare și mai mare a atenției noastre având în vedere că ponderea învățământului profesional în limba maghiară este mult inferioară acestui procent (28%).

În continuare autorul se ocupă cu problema formării profilului învățământului scoțând în evidență asigurarea autonomiei fiecărei școli (Declarația de la Bologna), ceea ce înseamnă că în această privință profilul școlii trebuie stabilit de cerințele locale, ceea ce se va putea asigura prin atragerea în mod obligatoriu în luarea deciziei de comun acord cu comitetul de părinți și administrația locală

Învățământul profesional în limba maghiară se desfășoară la trei nivele:

— în învățământul secundar la secțiile cu caracter tehnologic. Clase care cuprind un număr acceptabil de profiluri tehnologice, funcționează numai în două județe, județele Harghita și Covasna. Clase cu profil economic, prestări de servicii, și mecanice, în număr mai redus, se găsesc din cele 16 județe numai în 11 (Alba, Arad, Bihor, Brașov, Cluj, Satu Mare, Sălaj și Timiș). Numărul total al elevilor din aceste clase, în anul școlar 2002-2003 a fost 8401 (28,73% față de totalul elevilor din învățământul secundar, ceea ce este inadmisibil);

— învățământ profesional și instruirea de ucenici. Absolvenții acestor forme de învățământ profesional vor deveni muncitori calificați (electricieni, mecanici mineri, muncitori în tehnologia de televizoare, aparate radio și telefoniști etc.). La modernizarea acestei forme de învățământ s-a obținut un ajutor deosebit de valoros prin programul Phare Vet Ro începând din 1995. În mod experimental au fost atrase la acest program 75 de instituții de învățământ, printre care și școli profesionale din județele Harghita și Covasna. Numărul elevilor care au frecventat în anul școlar 2002-2003 s-a cifrat la 7558, depășind cu aproape 400 efectivul din anul școlar premergător;

— al treilea nivel al acestui învățământ este reprezentat de învățământul postliceal și școlile de maestri. Durata învățământului în aceste instituții este de la unu la trei ani. Sunt organizate în unități de stat sau particulare. Pot fi admiși în aceste școli atât candidați cu diplomă de bacalaureat, cât și absolvenți fără diplomă de bacalaureat. Absolvenții obțin diplomă de specialitate. Această formă de

pregătire a fost aleasă în anul școlar 2002-2003 de un număr de 1575 de tineri, cu 400 mai mulți decât în anul premergător. În cadrul acestei forme de învățământ funcționează cele mai multe instituții de proprietate privată. Aceasta se explică prin faptul că întreprinderile acordă un sprijin acestora și absolvenții acestora, sunt angajați, de regulă, prompt.

În învățământul profesional în limba maghiară există trei tipuri în ceea ce privește forma tipică: 1) școli profesionale independente, 2) secții/linii maghiare și 3) clase de specialitate economică în cadrul instituțiilor de învățământ teoretic.

De fapt la toate aceste forme de învățământ profesional în limba maghiară ne lovim de aceeași problemă, de aceeași dificultăți:

- lipsa cadrelor didactice de specialitate,
- cu precădere în aceste școli profesionale, majoritatea elevilor se recrutează din cei care nu reușesc la concursurile organizate la alte forme de învățământ,
- elevii din școlile ajutoare în majoritatea cazurilor se orientează către aceste forme de învățământ, ceea ce înseamnă că selecția, cel puțin deocamdată, lasă de dorit.

– lipsa manualelor în limba maghiară.

Reiese că în prezent problema principală asupra căreia trebuie să ne concentrăm, reprezintă problemele legate de asigurarea cadrelor didactice de specialitate, asigurarea manualelor de profil în limba maghiară, editarea unui dicționar economic româno-maghiară. Pentru realizarea acestora Asociația Economisților Maghiari din România a organizat în patru centre (Cluj, Oradea, Arad, Sovata) în anul 2002 și 2003 cursuri de metodologie pentru cadrele didactice care predau discipline de profil în institutele de învățământ, se elaborează un dicționar economic româno-maghiar, publicarea cărui este în stadiu avansat. Totodată se lucrează la înființarea unui Centru de Metodologie, care se va angaja la organizarea de cursuri de metodologie și de perfecționare pentru cadrele didactice, la redactarea și publicarea de manuale și alte publicații de specialitate și în perspectivă la elaborarea unui proiect privind stabilirea proporțiilor diverselor specialități în învățământului profesional, corespunzător cererii de cadre de specialitate pe piața forței de muncă. Lucrarea se încheie cu tabele statistice și grafice privind istoricul și viitorul rețelei învățământului profesional în limba maghiară.

Politica de instruire în învățământul profesional preuniversitar

GÖRBE PÉTER

Autorul, inspector de specialitate la Inspectoratul Școlar Județean Miercurea Ciuc, în studiul elaborat, prezintă situația actuală a învățământului tehnic-profesional din țara noastră. Începe cu prezentarea reglementărilor juridice în vigoare, făcând trimitere la Constituția țării, la legea învățământului (legea nr. 268/2003), precum și la ordonanțele guvernamentale (458/2000, 1246/2001, 844/2002).

Se arată că, în conformitate cu Hotărârea privind sistemul de certi-

ficare a nivelurilor de calificare prin învățământul profesional, liceal – filierea tehnologică și vocațională – și postliceal, respectându-se reglementarea europeană (ISCO 88 COM), respectiv clasificarea ILO a Biroului Internațional al Muncii, calificările ce se pot obține în sistemul instructiv-educativ din țara noastră pot fi grupate pe cinci nivele: 1. muncitor ucenic, 2. muncitor, 3. tehnician sau tehnician specialist, 4. de institut superior și 5. universitar sau postuniversitar.

În continuare se prezintă cu lux de amănunte structura sistemului instructiv-educativ și profesional din țara noastră, specialitățile din învățământul economic: la nivel de licee de specialitate: tehnician în activități financiare și comerciale, tehnician în administrația publică, tehnician în turism, tehnician în activități poștale. În cadrul școlilor industriale: Nivel 1. lucrător comercial, lucrător hotelier, lucrător de alimentație publică. Nivel 2. preluare, predare; vânzător de produse alimentare; vânzător de produse nealimentare; muncitor hotelier; ospătar-vânzător de alimentație publică; cofetar; bucătar. Nivelul 3. tehnician turistic-hotelier; tehnician în comerț; tehnician în alimentație publică. În școlile postliceale se pot obține următoarele calificări de tehnician specialist: agent comercial, agent de turism-ghid, agent fiscal, agent vamal, asistent de gestiune, brocher, funcționar bancar, hotelier, tehnician coordonator activități de alimentație publică, tehnician coordonator activități comerciale, secretar-stenodactilograf-operator birotică, tehnician activități de agroturism montan, asistent de gestiune în industria lemnului, asistent de gestiune în transporturi, merceolog pentru materialele de construcții și instalații

Lucrarea se încheie cu învățământul pentru adulți (ordonanța guvernamentală 129/2000, metodologia de aplicare aprobat prin ordonanța guvernamentală 522/2003 și altele care pot fi găsite la www.cnfpa.ro.

Inflația și contabilitatea

FÜLÖP ÁRPÁD ZOLTÁN

În lucrarea sa autorul tratează problema de care se lovește contabilitatea în condițiile inflației în realizarea sarcinii de a reflecta valoarea reală a proprietății în bilanțul unității economice.

După prezentarea unei sinteze privind noțiunea de inflație și criteriile de clasificare, dintre care optează pentru clasificarea inflației în funcție de ritmul ei, analizează inflația ca problemă deosebit de importantă a evidenței contabile. Problema se prezintă când pe parcursul perioadei, moneda în care sunt exprimate tranzacțiile, devine instabilă. În asemenea situație ne lovim de trei probleme, care marchează relația dintre “contabilitatea tradițională” și inflație. Aceste probleme sunt următoarele: stabilirea realizărilor, evaluarea proprietății și analiza rezultatelor. De fapt trebuie dat răspuns la întrebarea de ce prezintă problemă devalorizarea monedei pentru contabilitatea organizată în condițiile costurilor exprimate în valorile din trecut? În literatura engleză întâlnim următoarele răspunsuri:

- imposibilitatea măsurării corecte a rezultatului,
- imposibilitatea exprimării valorii reale a mijloacelor investite,
- imposibilitatea de a măsura realizările și
- imposibilitatea furnizării de informații.

Ocupându-se cu teoriile privind contabilitatea inflaționistă se arată că primele teorii au apărut după primul război mondial în Germania, având în vedere că în acest stat european inflația a luat proporții. Printre autori sunt amintiți: E. Schmalenbach, F. Schmidt și W. Mahlenberg, care au fost urmați de H. W. Sweeney (1936-Stabilized Accounting) și de E. O. Edwards (1961 – Theory and Measurement of Business Income). În continuare se tratează influența inflației asupra elementelor de proprietate: influența inflației asupra capitalului și asupra rezervelor, influența inflației asupra investițiilor. Într-un capitol separat se tratează trecerea de la contabilitatea bazată pe prețurile din trecut la o contabilitate bazată pe valori actuale. Se arată că în țara noastră nu s-a admis contabilitatea inflațională, deși s-au realizat condițiile de organizare ale contabilității unei superinflaționiste cuprinse în “IAS 29”.

Cu toate acestea guvernele române premergătoare, adevărat cu pași mărunți, au încercat să pășească în această direcție. În țara noastră ultima evaluare obligatorie a mijloacelor investite a avut loc în anul 1994 conform reglementărilor cuprinse în ordonanța guvernamentală nr. 500. În perioada 1994-1998 nu s-a putut proceda la reevaluarea mijloacelor. În schimb se arată că ordonanța guvernamentală nr. 983 din 1998 a dat posibilitate la reevaluarea construcțiilor și a terenurilor. Începând din anul 2000, prin ordinul nr. 338 al Ministerului Finanțelor s-a creat posibilitatea reevaluării anuale a construcțiilor și terenurilor în cazul când rata inflației depășește 5%. În lucrare autorul prezintă argumentele care, după părerea lui, ar putea reda încrederea față de contabilitate, încredere care momentan este pusă sub semnul întrebării.

Lucrarea se încheie cu prezentarea normelor europene și internaționale referitor la contabilitatea inflaționistă, prezentându-se și diversele metode inflaționiste, ca bunăoară metodele conversioniste și cele de evaluare, arătându-se tehnica de aproximare, tehnica de indexare și tehnica de împropățare.

Noutăți în reglementările juridice din domeniul economico-financiar (partea XXI)

Sunt prezentate noile reglementări apărute în Monitorului Oficial (partea I.) numerele 564-941/2003 și 1-16/2004. privind următoarele domenii:

1. impozitul, declarațiile pentru impunere
2. amortizarea mijloacelor fixe, reevaluarea lor
3. contractele de muncă, impozitul pe salarii
4. taxele de vamă, TVA, accize, spălarea banilor, impozitul pe venituri
5. privatizare, avantaje pentru întreprinderi mici și mijlocii, comenzi bănești în agricultură, norme de burse
6. auditare, auditare financiară

7. pensii, burse
8. norme de contabilitate, funcționarea cooperativelor de credit
9. solicitarea restituirii imobilelor și a terenurilor agricole, obligații privind prevenirea incendiilor, folosirea aparatelor de casierie
10. călătorii în străinătate, denumirea localităților, protecția consumatorului, înregistrarea societăților comerciale.

Pásztor Csaba

Prezentare de carte „Ținutul secuiesc”

Sub acest titlu a apărut recent un valoros volum elaborat de un grup de tineri specialiști despre trecutul, prezentul și posibilitățile de dezvoltare în perspectivă apropiată, marcată de aderarea țărilor din bazinul Carpaților la Uniunea Europeană, a acestei regiuni din Transilvania.

În cele 15 capitole, pe 452 de pagini, autorii – pe baza unei profunde documentări și analize – atacă toate aspectele, toate problemele care caracterizează în prezent situația precară a acestei regiuni ardelenice, cauzele care au influențat și influențează negativ și în prezent, dezvoltarea economico-socială a acestei regiuni, deși dispune de bogate și variate resurse, prin valorificarea cărora s-ar putea realiza relativ într-un scurt timp o semnificativă dezvoltare a regiunii.

Pe baza unei profunde documentări și a unor analize pretențioase, autorii tratează concret elementele strategiei prin care s-ar putea obține o dezvoltare socială, culturală și economică, o sensibilă îmbunătățire a calității vieții populației din regiune.

Dr. Kerekes Jenő

Comunicări

A VI-a întâlnire a tinerilor economiști

Între 14–16 mai 2004 în Odorheiu Secuiesc are loc a VI-a Întâlnire a Tinerilor Economisti. Tematica centrală a întâlnirii: „Întreprinzătorii tineri în fața aderării la Uniunea Europeană”. Vă stăm la dispoziție cu informații suplimentare după 15. martie 2004. la numărul de telefon 0264-431488 sau la adresa mail: office@rmkt.ro.

Bursă

Asociația Economisților Maghiari din România oferă o bursă pentru realizarea unui eseu pe tema “Piața serviciilor în economia românească”.

Legea pentru suportul financiar de 1% pentru organizații și instituții non-guvernamentale

Atragem atenția fiecărui membru sau simpatizant al Asociației Economisților Maghiari din România asupra legii nr. 571/2003 conform căreia puteți oferi un procent din impozitul dvs. global pentru a ajuta activitatea noastră.